

รายงานกิจการประจำปี ๒๕๕๔ มุสฉีพระบรมราชาสุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

คติธรรมประจำพระราชหฤทัย
สุโขทัยธรรมราชา
จากพระราชนิพนธ์บางองค์

ถ้าเราทำการใด ๆ ไปโดยมีความสุจริตในใจและโดยเต็มความสามารถแล้ว ก็ต้องนับว่าได้พยายามทำงานตามหน้าที่โดยสุดกำลังแล้ว

(ตุลาคม พ.ศ.2470)

ถ้าคนเราเชื่อในกรรมจริง ๆ แล้ว จะมีความสุขใจขึ้นน้อย โดยที่ไม่ทำให้รู้สึกท้อถอยอะไร เพราะไม่ควรมานั่งขัดใคร ๆ หรืออะไรต่าง ๆ จนไม่เป็นเรื่อง

(พฤษภาคม พ.ศ.2472)

ศาสนามีขึ้นในโลกเพราะคนเราต้องประสบความทุกข์ และการมีศาสนานั้นเป็นเครื่องระงับทุกข์และความเศร้าหมองได้ดีกว่าอย่างอื่น

(กรกฎาคม พ.ศ.2476)

ถ้าคนเราไม่มีความยุติธรรมอันใดอันหนึ่งที่สูงกว่าความยุติธรรมของคนต่อคนกันเองแล้ว คนที่ประพฤติดีเห็นจะมีน้อยเต็มที และจะเป็นที่น่าเหี้ยมเหงใจอย่างยิ่ง

(กรกฎาคม พ.ศ.2476)

ศุภฤกษ์
ประณตบาท
ถวายพระพร
เอิบเปรมปรีดี
พระทรงเป็น
รุ่งเรืองรอง
แสนสุขยินดี
เชิญพรชัย

เกริกนภา
น้อมเกล้า
สิริกิติ์
ทีเลิศล้ำ
ดุจฉัตรแก้ว
แปดสีบพรษา
ข้าพระบาท
แด่พระองค์

สิงหามาส
เจ้าเกศี
ราชินี
น้ำพระทัย
แพรวเพริศผอง
มหาสมัย
ปวงราษฎร์ไทย
ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

พระบารมี	ขจรยิ่ง	มิ่งขวัญราษฎร์
ตั้งหลักชาติ	หลักชัย	ในแหล่งหล้า
สยามมกุฎ	ราชกุมาร	ชาญปรีชา
พระเมตตา	บันดาลสุข	ถ้วนทุกครา
วโรกาส	หกลีบครบ	นบเทิดไท้
น้อมพรชัย	สิ่งศักดิ์สิทธิ์	ทั่วทิศา
สุขหทัย	ได้เกษม	เอมปรีดา
บันดาลพา	ให้พระองค์	ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

สารบัญ

หน้า

สารจากประธานกรรมการมูลนิธิ.....พลเรือเอก หม่อมเจ้าปุสาณ สวัสดิวัตน์ บทความ	
- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ยุโรป พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ : เพื่ออะไรบ้าง?หม่อมราชวงศ์พฤษทิสาณ ชุมพล	๑
พระโอวาทของประธานกรรมการมูลนิธิ	
- ในพิธีมอบทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาปริญญาตรี และนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่สนใจเรียนทางสายวิทยาศาสตร์ และนักเรียนบุตรข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ประจำปี ๒๕๕๔ (๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔)	๒๓
- ในพิธีมอบทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษบัณฑิตศึกษา เพื่อใช้ในการค้นคว้าวิจัย ประจำปี ๒๕๕๔ (๒๐ มกราคม ๒๕๕๕)	๒๔
กิจกรรมมอบทุนการศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔	
- ทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษบัณฑิตศึกษา เพื่อใช้ในการค้นคว้าวิจัย	๒๕
- ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยต่าง ๆ	๒๗
- ทุนการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ	๒๙
- ทุนการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาแก่บุตรข้าราชการและลูกจ้างของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา	๒๙
- ทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่สนใจเรียนทางสายวิทยาศาสตร์ ทั่วประเทศ	๒๙
รายนามผู้บริจาคเงิน.....	๓๐
งบการเงิน.....	๓๑
คณะกรรมการมูลนิธิ.....	๓๖
วัตถุประสงค์ของมูลนิธิ.....	๓๗

สารจากประธานกรรมการมูลนิธิฯ

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ได้ดำเนินกิจการถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๓๐ ปี บริบูรณ์ โดยได้ดำเนินการในภารกิจ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในตราสาร คือ สนับสนุนการอบรมการศึกษา ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่ขัดสน เผยแพร่พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ตลอดจนร่วมมือส่งเสริมและประสานงานกับสถาบันการกุศลอื่น

ในรอบปี ๒๕๕๔ มูลนิธิฯ ได้ดำเนินการมอบทุนการศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัย นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล นักเรียนทุนบุตรข้าราชการชั้นผู้น้อยและลูกจ้างสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่สนใจเรียนทางสายวิทยาศาสตร์ทั่วประเทศ ดังที่เคยทำมาเป็นประจำทุกปี

ด้วยในปี ๒๕๕๕ นี้ เป็นปีที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติและพสกนิกรชาวไทย เนื่องด้วยวันที่ ๑๒ สิงหาคม เป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพครบ ๘๐ ปี ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และวันที่ ๒๘ กรกฎาคม เป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพครบ ๖๐ ปี ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร รายงานกิจการประจำปีฉบับนี้จึงได้ตีพิมพ์คำถวายพระพรของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ไว้ด้วย เนื่องในวโรกาสอันเป็นมหามงคลยิ่งนี้

นอกจากนั้น ยังมีบทความประจำฉบับเรื่อง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ยุโรป พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ : เพื่ออะไรบ้าง? ซึ่งหม่อมราชวงศ์พฤทธิสถาน ชุมพล รองประธานกรรมการมูลนิธิฯ คนที่สอง เป็นผู้เขียนในฐานะส่วนตัว ทำให้ได้ทราบถึงพระราชกรณียกิจในช่วงปลายรัชกาลที่มักจะถูกกละเลย

มูลนิธิฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานกิจการของมูลนิธิฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ตามสมควร ในการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงกิจการของมูลนิธิฯ อีกทั้งพระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ผู้ที่สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประเทศชาติและประชาชนคงจะมีศรัทธา ช่วยเหลือ สนับสนุนกิจการของมูลนิธิฯ ให้บรรลุวัตถุประสงค์สืบไป

พลเรือเอก
(หม่อมเจ้าปุสาณ สวัสดิวัตน์)
ประธานกรรมการมูลนิธิฯ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ยุโรป
พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ : เพื่ออะไรบ้าง ?

ม.ร.ว. พฤษถีสถิติน ชุมพล

เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ (พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามปฏิทินปัจจุบัน) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ได้เสด็จพระราชดำเนินจากพระนครไปยังทวีปยุโรป

ผู้คนปัจจุบันมักจะทราบเพียงว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เสด็จฯ ไปทรงรับการผ่าตัดพระเนตรที่ประเทศอังกฤษ และแล้วไม่ได้เสด็จฯ กลับมาอีกเลย เนื่องด้วยมีความขัดแย้งจนตกลงกันไม่ได้ระหว่างพระองค์กับรัฐบาลที่กรุงเทพฯ จึงทรงมีพระราชหัตถเลขาเสด็จสมทบตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (พ.ศ. ๒๔๗๘) จากพระตำหนักโนล (Knowle) มายังรัฐบาล จากนั้นได้ประทับอยู่ที่อังกฤษต่อไป จนกระทั่งเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ที่พระตำหนักคอมพ์ตัน (Compton House)

ผมว่าสิ่งที่ไม่ค่อยทราบกัน คือ ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จประพาสประเทศยุโรปถึง ๙ ประเทศ โดยมีบางส่วนที่เป็นทางการ มีฝรั่งเศสและอิตาลี ก่อนเสด็จฯ ประทับที่ลอนดอนเพื่อทรงรับการผ่าตัดพระเนตรและทรงประกอบพระราชกรณียกิจอื่น ๆ แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินเยือนอีก ๖ ประเทศที่เหลือ จากนั้นจึงได้เสด็จฯ เข้าประทับที่พระตำหนักโนลซึ่งทรงเช่ารวมระยะเวลานับตั้งแต่เสด็จฯ ถึงทวีปยุโรปจนกระทั่งบัดนั้น ถึงประมาณ ๗ เดือน ทั้งหมดได้รับการบันทึกไว้โดยพระยาวิจิตรวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว. สิทธิ สุกทัศน์) ราชเลขานุการในพระองค์ในกระบวนเสด็จฯ เป็นจดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑

ดังนั้น การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้น จึงมีสาระให้ได้ศึกษาหาความรู้กันอีกมาก ทั้งจากจดหมายเหตุฯ ดังกล่าว และจากแหล่งข้อมูลของประเทศเหล่านั้นเอง (ซึ่งพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้รวบรวมมาไว้จากหลายประเทศ) อีกทั้งจากเอกสารอื่น ๆ ของไทยเราเองงานเช่นนี้คงทำคนเดียวไม่สำเร็จ ผมจึงเพียงแต่จะขอเริ่มด้วยการตั้งปุงฉว่า เหตุใดหรือด้วยวัตถุประสงค์ใดบ้างจึงเสด็จพระราชดำเนิน โดยจะพยายามตอบเองเท่าที่จะทำได้ แต่ย่อมน่าสนใจสำหรับรายละเอียดของการเสด็จพระราชดำเนินคงต้องเก็บไว้เล่าในโอกาสต่อไป

เสด็จฯ เพื่ออะไรบ้าง ?

“เป็นความจำเป็นเพื่อการรักษาร่างกายของข้าพเจ้า และข้าพเจ้าจะได้ถือโอกาสเจริญทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศให้สนิทสนมยิ่งขึ้น”

^๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พิมพ์เป็นครั้งแรกเป็นอนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรีวิชา สิริวรสาร ปช., ปม. ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๖.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้รับสั่งไว้ในตอนต้นของ “พระราชปฏิสันถารในโอกาสเสด็จฯ ต่างประเทศ วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖”^๒ (พึงสังเกตชื่อเรียกที่ใช้ผิดแผกแตกต่างออกไปจากปกติ ที่ใช้ว่า “พระบรมราชาโหวาท” หรือ “พระราชดำรัส” และโดยมากไม่มีการขึ้นต้นว่าพระราชทานผู้ใด)

ทำให้เราทราบแน่ชัดว่าการเสด็จฯ มีวัตถุประสงค์ที่เปิดเผยอย่างน้อย ๒ ประการ คือ หนึ่ง รักษาพระองค์ และสอง ทรงเจริญพระราชไมตรี ขยายความได้ว่า ผ่าตัดพระเนตร และทรงเจริญพระราชไมตรี ในพระราชสถานะพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ คือ ประมุขของประเทศซึ่งไม่ได้เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร นับเป็นครั้งแรกของพระมหากษัตริย์สยาม (ไทย) ในพระราชสถานะนี้

แต่เมื่อไม่นานมานี้ มีนักศึกษาสถาบันพระปกเกล้าท่านหนึ่งตั้งคำถามหลังการบรรยายของผมว่า ทรงตั้งพระราชหฤทัยจะทรงสละราชสมบัติตั้งแต่เสด็จฯออกจากพระนครแล้ว ใช่หรือไม่ ? ซึ่งผมตอบได้ไม่ชัดเพราะติดอยู่ในใจว่า ถ้าเช่นนั้นจะทรงพระราชอุทิศสาหะเสด็จพระราชดำเนินประพาสถึง ๙ ประเทศ เพื่ออะไร

มาบัดนี้ ผมได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม จึงขอเสนอว่า การเสด็จพระราชดำเนินในครั้งนั้น มีวัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งที่เปิดเผยน้อยมาก คือ เพื่อทรงตัดสินพระราชหฤทัยว่าจะทรงสละราชสมบัติหรือไม่อยู่ด้วย

วัตถุประสงค์ประการที่หนึ่ง : การผ่าตัดพระเนตร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยทรงได้รับการผ่าตัดต้อกระจกในพระเนตรซ้าย ก่อนหน้าแล้ว คือ เมื่อเสด็จประพาสสหรัฐอเมริกา (ผ่านญี่ปุ่น และเสด็จฯ เลยไปแคนาดา) ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ที่พระตำหนักโอเพียร์ฮอลล์ (Ophir Hall) เมืองไวท์ เพลนส์ (White Plains) ที่ประทับชั่วคราวในสหรัฐอเมริกา โดยนายแพทย์จอห์น เอ็ม.วีเลอร์ (Dr. John M. Wheeler) เป็นผู้ถวายการผ่าตัด^๓

พระราชดำริที่จะเสด็จฯไปต่างประเทศเพื่อทรงรับการผ่าตัดพระเนตรอีกครั้ง เริ่มมีเมื่อใด ไม่เป็นที่แน่ชัด แต่เมื่อทรงเข้ารับการผ่าตัดพระเนตร ในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ที่โรงพยาบาลลอนดอนคลินิกนั้น จดหมายเหตุฯ ดังกล่าวบันทึกไว้ว่า :

“เซอร์สจวต ดุกเอลเดอร์ (Sir Stewart Duke-Elder) ผู้ชำนาญในการรักษาตา ซึ่งเป็นนายแพทย์ประจำพระองค์ สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ (พระเจ้าจอร์จที่ ๕ ในขณะนั้น) และเป็นผู้ทำการผ่าตัดต้อท่าน แมค - ดอน - นัลด์ (James Ramsay McDonald) ได้ทำการผ่าตัดพระเนตรข้างซ้าย ซึ่งนายแพทย์วีเลอร์ ชาวอเมริกัน ได้เคยทำการผ่าตัดถวายไว้ครั้งหนึ่งต่ออเมริกาแล้ว แต่ยังไม่ได้

^๒ บรรเจิด อินทจันทร์ยง (บรรณาธิการ) ประมวลพระบรมราชาโหวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : บริษัทวีชรินทร์การพิมพ์ , ๒๕๓๗, หน้า ๒๗๐.

^๓ สถาบันพระปกเกล้า. สมุดภาพรัชกาลที่ ๗ . กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งฯ , ๒๕๔๔ (พิมพ์ครั้งที่สอง) ,คำบรรยายภาพที่ ๑๐๒ หน้า ๗๑.

ทำการผ่าตัดครั้งที่สอง ซึ่งมักจะกระทำภายหลัง การผ่าตัดครั้งนี้ใช้เวลาไม่เกิน ๑๐ นาที และไม่มีการชอกช้ำเลย ประทับอยู่ที่โรงพยาบาลชั่วเวลา ๓ วัน...”^๔ (ตัวสะกดภาษาไทยตามต้นฉบับเดิม)

ฟังสิ่งเกิดว่า จากหลักฐานนี้ทรงเข้ารับการผ่าตัดพระเนตรซ้ายทั้งสองครั้ง และการผ่าตัด ต้อกระจกสมัยนั้นไม่ได้ทำง่ายเหมือนในสมัยปัจจุบัน ทั้งยังไม่มีแพทย์ผู้ชำนาญในสยาม การเสด็จฯ ต่างประเทศเพื่อการนี้อีกครั้ง จึงเป็นเรื่องจำเป็น

เรื่องความจำเป็นนี้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ รับสั่งไว้หลายสิบปีให้หลัง คือ เมื่อพ.ศ. ๒๕๑๖ ว่า

“ถ้าจะพูดกันแล้ว ในตอนนั้น ทางรัฐบาลเขาไม่ยอมให้ไปเหมือนกัน แต่ท่านไม่สบายจริง ๆ หมอบอกว่าพระเนตรอีกข้างจะบอดอยู่แล้ว ให้เสด็จฯ ไปรักษาเสียก็เลยตัดสินใจเสด็จไป”^๕

^๔จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป, หน้า ๑๕๗. ผู้เขียนได้สอบถามจักษุแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญต่อ ทราบว่าในสมัย นั้นการผ่าตัดต้อกระจกต้องทำสองครั้ง ครั้งแรกเพื่อนำเลนส์ตาออก ครั้งหลังเพื่อใส่เลนส์เทียม ระหว่างการผ่าตัดทั้งสองครั้งผู้ป่วย ต้องใช้แว่นตาที่มีเลนส์พิเศษ

^๕สถาบันพระปกเกล้า พระราชบันทึกทรงเล่าในสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ กรุงเทพมหานคร : เอ.พี กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ , ๒๕๕๕ หน้า ๑๗.

จากพระราชกระแสของสมเด็จพระเจ้า ี่ จึงเกิดความสงสัยว่าตกลงผ่าตัดพระเนตรข้างใด ที่ประเทศอังกฤษกันแน่ แต่จากพระบรมฉายาลักษณ์ที่นำมาตีพิมพ์พร้อมนี้ ทรงเลขนซ์ฉลองพระเนตรพิเศษ สำหรับต่อกระจกที่พระเนตรซ้าย จึงพอสรุปได้ว่า ปัญหาหลักอยู่ที่พระเนตรซ้าย (ฉลองพระเนตรเหล่านี้ มีให้ชมที่พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว)

ผมจึงขอสรุปเป็นการชั่วคราวว่าเป็น**พระเนตรซ้ายทั้งสองครั้ง**

อนึ่ง **จดหมายเหตุฯ**เสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปบันทึกไว้ด้วยว่า เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖ (๒๔๗๗) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้ารับการตรวจพระหนต์ที่สำนักงานหมอบัคเกลย์ (Dr. Dawson Buckley) แพทย์ฟันผู้มีชื่อเสียงที่เมืองนีซ ประเทศฝรั่งเศส ประทับให้นายแพทย์ฉายเอกเซอร์ตรวจพระหนต์ และอีกครั้งเมื่อวันที่ ๑๙ เดือนเดียวกัน ต่อมาในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ที่ลอนดอนคลินิก นายแพทย์ ๓ ท่าน โดยหนึ่งในนั้น คือ หมอบัคเกลย์ จากเมืองนีซ ได้ทำการผ่าตัดเอาพระกรามเบื้องล่างทั้งสองซี่ขาซ้ายออก ด้วยความยากลำบากเพราะพระหนต์คุด พระแผลบอบช้ำ จึงตกลงระงับความตั้งใจเดิมที่จะถอนพระกรามเบื้องบนอีกสองซี่เสีย การผ่าตัดสิ้นเวลา ๒ ชั่วโมง ๔๐ นาที ประทับรักษาพระองค์อยู่ที่โรงพยาบาลลอนดอนคลินิก ๘ วัน^๖ นานกว่าที่ประทับในช่วงผ่าตัดพระเนตรในเดือนถัดมาเสียอีก นับเป็นอีกส่วนหนึ่งของ “ความจำเป็นเพื่อการรักษาร่างกายของข้าพเจ้า” ที่รับสั่งถึงในพระราชปฏิสันถารก่อนเสด็จฯไปยุโรป แต่จะทรงทราบความจำเป็นเรื่องพระหนต์อยู่แล้วหรือไม่ ไม่ทราบ

วัตถุประสงค์ประการที่สอง : การเจริญพระราชไมตรี

คราวนี้จะพิจารณาวัตถุประสงค์ประการที่สอง คือ การทรงเจริญพระราชไมตรี ในลักษณะที่เป็นภาพรวม ส่วนรายละเอียดคงต้องหาโอกาสอื่น ๆ บรรยายถึงต่อไป เพราะข้อมูลใน**จดหมายเหตุฯ**เสด็จพระราชดำเนินฯเท่านั้นก็รวม ๓๐๐ หน้าเข้าไปแล้ว

ครั้งแรกของสยามจตุรสถาน

การเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปนั้น พิเคราะห์ได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ของสยามอยู่ ๔ ประการ

ประการแรก เป็นการเสด็จพระราชดำเนินนอกประเทศของ**พระมหากษัตริย์** ในระบอบ**รัฐธรรมนูญ** (Constitutional Monarch) ของสยามครั้งแรก ทั้งนี้เพราะเป็นในช่วงเวลาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมิได้ทรงเป็นหัวหน้ารัฐบาลทำการบริหารปกครองบ้านเมืองด้วยพระองค์เองอีกแล้ว หากยังคงทรงเป็นพระประมุขของชาติ

ประการที่สอง เป็นครั้งแรกที่ผู้คนในทวีปยุโรปได้ชื่นชมพระบารมีของสมเด็จพระมหาลีของสยาม แม้ว่าจะไม่ได้เป็นการเสด็จฯครั้งแรกของสมเด็จพระบรมราชินีพระองค์นั้น เนื่องด้วยเมื่อยังทรงเป็นหม่อมเจ้าหญิง ราไพพรรณี ได้เคยเสด็จบางประเทศในทวีปนั้นมาแล้ว ในวาระที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ขณะยังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนศุโขไทยธรรมราชา) เสด็จไปทรงรักษาพระองค์ แล้วทรงศึกษาวิชาการเสนาธิการทหารที่ประเทศฝรั่งเศส ในช่วงปลาย พ.ศ. ๒๔๖๓ ถึงปลาย พ.ศ. ๒๔๖๗ ซึ่งครั้งนั้นเป็นการส่วนพระองค์ของทั้งสองพระองค์โดยแท้

^๖จดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรปฯ หน้า ๓๕, ๓๙ และ ๑๕๐ - ๑๕๑.

ประการที่สาม เป็นการเสด็จพระราชดำเนินของพระมหากษัตริย์สยามเป็นครั้งแรก หลังจากทีไ่ในที่สุดเรามีความเสมอภาคกับประเทศหลายประเทศที่เสด็จพระราชดำเนิน (โปรดดูบทความของผมเรื่องฟรานซิส บี.แฮร์กับการเจรจาตกลงยกเลิกสนธิสัญญาไม่เท่าเทียมกันในจดหมายข่าวสถาบันพระปกเกล้า ประจำเดือนธันวาคม ๒๕๕๔ และพระราชดำรัสในการพระราชทานเลี้ยงฉลองวันเสมอภาคของกรุงเทพฯ วันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๙)

ดังนั้น การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้นจึงมีนัยสำคัญกว่าที่เราในปัจจุบันตระหนัก เพราะเป็นการที่องค์พระประมุขของสยามประเทศ ซึ่งมีความเสมอภาคกับประเทศต่าง ๆ ที่เสด็จฯ ประพาส ได้ทรงสานต่อพระราชไมตรีซึ่ง “สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน” อย่างน้อย ๓ พระองค์ได้ทรงดำเนินมา อีกทั้งเป็นการทรงสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในประเทศเหล่านั้นว่า แม้สยามจะได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแล้วก็ตาม ไมตรีจิตที่มีต่อกันมาแต่เดิมนั้น จะยังคงมีต่อไป โดยพระองค์เอง องค์พระประมุขของชาติ ทรงเป็นสัญลักษณ์ของความต่อเนื่องดังกล่าว

พระราชภารกิจเพื่อชาติประการนี้ เป็นสิ่งซึ่งได้ทรงแสดงให้เห็นว่าทรงตระหนักเป็นอย่างดี ก่อนหน้าแล้ว ในพระราชหัตถเลขาตอบคณะราษฎรลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งทรงมีจากสวนไกลกังวล หัวหิน ว่าเป็นเหตุผลหนึ่งของการที่ทรงรับเป็น “พระเจ้าแผ่นดินตามพระธรรมนูญ” ด้วยข้อความว่า

“ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมรับเป็นตัวเชิด นานาประเทศคงไม่ยอมรับรองรับรัฐบาลใหม่นี้ ซึ่งจะเป็นความลำบากยิ่งขึ้นหลายประการ”

นอกจากนี้ยังมี **ประการที่สี่** คือเป็นครั้งแรกที่พระมหากษัตริย์สยามได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสประเทศเชโกสโลวาเกียและประเทศฮังการี ดินแดนลึกเข้าไปทางตอนกลางของทวีปยุโรป ซึ่งในเวลานั้นกำลังมีความเปราะบางว่าจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตรัสเซีย ซึ่งหลังการปฏิวัติรัสเซียเมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๗ กำลังเผยแพร่ความคิดสังคมนิยมแบบคอมมิวนิสต์เข้าไปในอาณาบริเวณนั้น

ทั้งนี้ การเสด็จพระราชดำเนินฯ เป็นในช่วงเวลา ๑๖ ปี หลังจากทีสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้สงบลง และ ๕ ปีก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ จะอุบัติขึ้น

ทรงพินิจโลกที่กำลังแปรเปลี่ยน

ดังนั้น จึงสันนิษฐานได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งพระราชหฤทัยที่จะให้การเสด็จฯ ประพาสประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เป็นโอกาสที่จะได้ทรงศึกษาด้วยพระองค์เองถึงระบอบการปกครองและแนวความคิดทางการเมืองซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างประเทศเหล่านั้น โดยการมีพระราชปฏิสันถารกับบุคคลในบทบาทหน้าที่ต่างๆ และการทอดพระเนตรกิจการทั้งที่เกี่ยวเนื่องแก่การบริหารการปกครองโดยตรง รวมทั้งที่เป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และทางเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์ที่อาจพึงมีต่อสยาม ข้อมูลบรรดามีในจดหมายเหตุฯ พอจะเป็นเครื่องยืนยันได้ไม่น้อย

ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินทางเรือจากกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ถึง เมืองมาร์เซย์ (Marseilles) เมืองท่าของประเทศฝรั่งเศสบนฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ เกือบหนึ่งเดือนนับแต่เสด็จฯ จากสยาม จากนั้นเสด็จฯ ทางบก ทรงพักผ่อนพระอิริยาบถ และทรงรักษาพระองค์อยู่ในตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศสอยู่ประมาณหนึ่งเดือน จึงเสด็จฯ ต่อไปยังกรุงโรม ประเทศอิตาลี ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของพระราชกิจที่เป็นทางการ ต่อมาเสด็จฯ ไปยังกรุงปารีส เมืองหลวงของประเทศฝรั่งเศส แล้วเสด็จฯ ไปยังประเทศอังกฤษในวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ประทับอยู่ที่นั่นประมาณ ๒ เดือน โดยได้ทรงเข้ารับการรักษาพระทนต์และพระเนตรดังที่ได้นำเสนอไว้ก่อนหน้านี้แล้ว อีกทั้งทรงเสาะแสวงหาสถานที่ไว้ทรงเช่าเป็นที่ประทับในภายหลัง ซึ่งก็คือบ้านโนล จึงอาจสรุปได้ว่ามิได้ทรงเตรียมการที่จะประทับอยู่ที่นั่นนานก่อนหน้าจุดนี้”

ขณะประทับที่กรุงปารีส พ.ศ. ๒๔๗๗ (ค.ศ. ๑๙๓๔)

“อนึ่ง ต้นฉบับเดิมของจดหมายเหตุฯ มีข้อความว่า “และสหปาลีรัฐอเมริกา” ต่อท้ายคำว่า “ยุโรป” แต่ปรากฏว่าไม่ได้เสด็จประพาสสหรัฐอเมริกา แต่ได้ประทับอยู่ประเทศอังกฤษจนถึงเวลาที่ทรงสละราชสมบัติเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ (๒๔๗๘ ตามปฏิทินปัจจุบันสมัย) “อาจเป็นว่าเดิมมีพระราชดำริจะเสด็จประพาสอเมริกาต่อจากการประพาสยุโรป แต่เมื่อเหตุการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป จึงได้ทรงระงับพระราชดำรินั้น” (โปรดดู คำนำ จดหมายเหตุ ของสำนักพระราชเลขานุการ, ๒๕๒๖)

จากนั้น จึงได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสช่วงที่สอง ตั้งแต่วันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยได้เสด็จฯ ไปยังอีก ๖ ประเทศ คือ เดนมาร์ก เยอรมัน เบลเยียม เชโกสโลวาเกีย ฮังการี และสวิตเซอร์แลนด์ เป็นเวลาอีกประมาณ ๒ เดือน รวมทั้งสิ้น ๙ ประเทศ

พระราชกิจระหว่างเสด็จพระราชดำเนิน ๘ ประเทศ (ยกเว้น ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์) มี ๓ ลักษณะผสมกัน คือ หนึ่ง **ที่เป็นทางการ** (ประกอบด้วยกรับเสด็จฯ อย่างเป็นทางการ การมีพระราชปฏิสันถารกับพระประมุขหรือประมุขรวมทั้งอดีตพระมหากษัตริย์ หัวหน้ารัฐบาล ตลอดจนผู้มีตำแหน่งสำคัญ ๆ ของประเทศต่าง ๆ นั้น) สอง **ที่ไม่เป็นทางการ** (คือ การทอดพระเนตรกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลและเอกชน ประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรมและกิจการการเกษตรต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลของประเทศเหล่านั้นจัดถวายหรืออำนวยความสะดวกสนองพระราชประสงค์) และสาม**ที่เป็นส่วนพระองค์** (เช่น มีพระราชปฏิสันถารกับนักคิด นักเขียนและเสด็จฯ เยี่ยมสถานศึกษา และกรมทหารที่ประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษซึ่งเกี่ยวข้องกับพระราชประวัติ รวมทั้งพระราชทานโอกาสให้พระประยูรญาติที่ประทับอยู่ในทวีปยุโรปได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท) รายละเอียดมิให้เล่าสู่กันฟัง (อ่าน) อีกมาก และนำเสนอใจไม่น้อยเพราะในบรรดาบุคคลที่ได้มีพระราชปฏิสันถารด้วยนั้น มีทั้งมุสโสลินีของอิตาลี ฮิตเลอร์ของเยอรมัน แรมเซย์ แมคดอนัลด์ นายกรัฐมนตรีพรรคแรงงานคนแรกของอังกฤษ และบุคคลอื่น ๆ อีกหลากหลาย

ทั้งนี้เดิมทีมีกำหนดการว่าจะเสด็จประพาสกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรียด้วย หากต้องทรงงดเพราะนายกรัฐมนตรีประเทศนั้น “ถูกเหล่าร้าย ซึ่งเป็นศัตรูในการเมือง กรูกันเข้าไปฆ่าตายในที่ทำกรอย่างน่าอนาถใจ... เฉพาะพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ทรงสลดพระราชหฤทัยมาก เพราะได้ทรงพบกันที่กรุงโรมเมื่อเร็ว ๆ นี้” **จดหมายเหตุฯ** ว่าไว้เช่นนี้ แสดงว่าขณะนั้นสถานการณ์ในบางประเทศไม่ดีเลย

ส่วนการเสด็จฯ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์นั้น **จดหมายเหตุฯ** บันทึกไว้ว่าเป็นไปเพื่อ “ทรงพักผ่อนพระราชอิริยาบถอย่างเงียบ” คือเป็นการส่วนพระองค์โดยแท้

รวมเวลาเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปทั้งสิ้นประมาณเจ็ดเดือนครึ่ง

จดหมายเหตุฯ ตอนสุดท้ายนี้ นายพันตรีหม่อมเจ้าประสพศรี จิตรประวัติ ราชองครักษ์ประจำพระองค์ ผู้ทรงเป็นผู้หนึ่งในไม่กี่ท่านที่อยู่ในกระบวนเสด็จฯ ที่สวิตเซอร์แลนด์ ทรงเป็นผู้บันทึก โดยมีข้อมูลในย่อหน้าสุดท้ายว่า วันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (ซึ่งบังเอิญเป็นวันคล้ายวันอภิเษกสมรส) เวลา ๒๒.๔๕ น. “เสด็จพระราชดำเนินประทับรถไฟ ออกจากเมืองเยเนวา (Geneva) ถึงกรุงปารีสวันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๙ นาฬิกา ๑๐ นาที”

ประทับที่ปารีสนานเท่าใด?

จดหมายเหตุฯ จึงไม่ช่วยให้เราทราบว่าทั้งสองพระองค์ประทับอยู่ที่กรุงปารีสเป็นเวลานานเท่าใด ก่อนที่จะได้เสด็จฯ ข้ามไปยังประเทศอังกฤษอีกครั้ง แต่ในวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยาวิจิตรวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว.สิทธิ สุกตน์) ราชเลขาธุการในกระบวนเสด็จฯ และผู้จัดทำร่างแรกของ **จดหมายเหตุฯ** เป็นส่วนใหญ่ ได้มีจดหมายจากปารีสทูลราชเลขาธุการในพระองค์ (พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา) ขอให้ทรงพระกรุณาคัด**จดหมายเหตุฯ** (ซึ่งกรมราชเลขาธุการในพระองค์

“เก็บข้อความที่เป็นแก่นสารในรายงาน” เรียบเรียงขึ้นใหม่ตามการทรงแก้ไขและพระบัญชาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ องค์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว) ไปประทาน ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า ในวันดังกล่าวทั้งสองพระองค์ยังประทับอยู่ที่ปารีส ในช่วงระยะเวลากว่า ๓ สัปดาห์นั้น ทรงประกอบพระราชกิจได้ไม่ปรากฏรายละเอียด แต่มีพระราชกิจหนึ่งที่สำคัญ

วัตถุประสงค์ประการที่สาม : เพื่อตัดสินพระราชหฤทัยว่าจะทรงสละราชสมบัติหรือไม่ ในวันที่ ๒๖ กันยายน พระยาราชวังสัน(ศรี กมลนาวิน)อัครราชทูตสยาม ณ กรุงปารีส ได้มีจดหมายถึงพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ที่กรุงเทพฯ โดยทางไปรษณีย์อากาศ อ้างถึงการที่ได้เฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่หลายครั้ง และถึงการที่เมื่อวันที่ ๒๐ เขาได้รับพระราชทานพระราชบันทึกลงฉบับพร้อมกัน เนื้อหาเป็นการทรงเปิดการเจรจากับรัฐบาลว่ามีเงื่อนไขใดบ้างที่ต้องพระราชประสงค์จะให้รัฐบาลตอบสนอง หากไม่ต้องการให้ทรงสละราชสมบัติ ซึ่งเขาได้ส่งมาด้วย^๕

พระยาราชวังสันนั้นเพิ่งจะได้เดินทางไปรับตำแหน่ง และในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวัน ณ โรงแรมพาลาส เมืองเบอร์เกนสต็อคที่ประทับที่สวีเดนแลนด์^๖ นับเป็นคนไทยนอกขบวนเสด็จฯ ส่วนพระองค์คนเดียวที่ปรากฏว่าได้เฝ้าฯ ที่ประเทศนั้น (ยกเว้นข้าราชการสถานทูตที่ปารีสซึ่งเพิ่งแต่ไปรับเสด็จฯ) พระยาราชวังสันเคยเป็นผู้บังคับการเรือพระที่นั่งมหาจักรี จึงเป็นผู้ที่ทรงรู้จักดีพอสมควร แต่ข้อสำคัญสำหรับช่วงนั้นก็คือ นอกจากจะเพิ่งไปรับตำแหน่งอัครราชทูตแล้ว เขายังเป็นพี่ชายของหลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ กมลนาวิน) หัวหน้าฝ่ายทหารเรือของคณะราษฎร พระยาราชวังสันบ่งบอกไว้ในจดหมายข้างต้นด้วยว่า “ผมเองกราบบังคมทูลขอให้พระองค์ท่านทรงใช้ผมเป็นคนกลางสำหรับพูดจาเรื่องนี้”^๗

เหตุการณ์ครั้งนั้น จึงนับเป็นครั้งแรกที่การสละราชสมบัติ มีคำว่า อาจเกิดขึ้นจริงได้ แต่ไม่ใช่ครั้งแรกที่มีพระราชดำริเรื่องนี้ ครั้งแรกเป็นเมื่อใด ผมต้องพาท่านผู้อ่านกลับมาที่กรุงเทพฯ

พระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน)
อัครราชทูตสยาม ประจำกรุงปารีส

^๕ “พระราชบันทึก ๑” และ “พระราชบันทึก ๒” ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๓๖. หน้า ๘ - ๑๔ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้า ๙ - ๑๓).
^๖ จดหมายเหตุ เสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พ.ศ. ๒๔๗๖ - ๒๔๗๗ ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. ม.ป.ท. ๒๕๒๖. หน้า ๒๙๒. เข้าใจว่าอัครราชทูต ณ กรุงปารีส กุสตาฟ เซอร์แลนด์ด้วยอัครราชทูตประจำกรุงปารีสและอัครราชทูตสยามกับประเทศสวีเดนด้วยในขณะนั้น

^๗ เพิ่งอ้าง. หน้า ๕.

ต้นเรื่องพระราชดำริ

เท่าที่ทราบ ครั้งแรกที่ทรงแสดงพระราชดำริ คือเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ หกวันที่หลังจากคณะราษฎรได้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยได้รับสั่งแก่ผู้แทนรัฐบาลใหม่และคณะราษฎรที่เข้าเฝ้าฯ ณ วังศุโขทัย ความโดยสรุปจาก “บันทึกลับ” ของเจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) ราชเลขาธิการเกี่ยวกับการเข้าเฝ้าฯ ครั้งนั้น^{๑๑} ว่าทรงมีพระราชปณิธานมาตั้งแต่ทรงรับราชสมบัติแล้วว่า “เป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะให้ Constitution แก่สยาม” แต่แล้วด้วยเหตุต่างๆ ย่อมมิได้พระราชทานจนกระทั่งคณะราษฎรได้ยึดอำนาจ พระองค์จึง “เสียพระราชหฤทัยที่ได้เข้าไป ทำความเสื่อมเสียให้เป็นอันมาก” อีกทั้งเมื่อได้ทรงฟังและทอดพระเนตรประกาศของคณะราษฎร “ที่กล่าวหาร้ายกาจมากมาย อันไม่ใช่ความจริงเลย” แล้ว “ไม่อยากจะรับเป็นพระมหากษัตริย์” แต่โดยทรงมีพระราชปณิธานอันแรงกล้า “เหมือนเทวดาสั่ง” ดังกล่าวแล้ว “จึงจะทรงอยู่ต่อไปจนรัฐบาลใหม่เป็นปีกแผ่น เมื่อถึงเวลาจะทรงลาออกจากกษัตริย์”

เหตุที่ทรง “จะลาออก” นั้น วิเคราะห์จากพระราชดำรัสได้ว่า ทรงพิจารณาแล้วเห็นว่า พระเกียรติยศของพระองค์เองได้เสื่อมลงแล้ว จึงควรที่จะทรงถอนพระองค์เองจากพระราชสถานะพระมหากษัตริย์ เพื่อที่สถาบันพระมหากษัตริย์จะมีโอกาสดำรงเกียรติยศที่จำเป็นในฐานะสถาบันประมุขในระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งในระบอบนั้น พระมหากษัตริย์กับรัฐบาลต้องพึ่งพาอาศัยกัน นอกจากนี้ ทรงตระหนักตั้งแต่ช่วงนั้นแล้วว่าเป็นการยากที่จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไปได้โดยราบรื่น เพราะ “ประวัติศาสตร์โลกชี้ให้เห็นได้โดยชัดเจนว่า ไม่มีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด ที่ทรงอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิแล้วถูกลดอำนาจลงโดยการกบฏที่จะทรงดำรงตำแหน่งอยู่ได้ตลอดไป...”^{๑๒} ดังที่ทรงเล่าไว้เองในหนึ่งในพระราชบันทึกสองฉบับที่พระราชทานพระยาราชวังสันพร้อมกันเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ดังกล่าวถึงแล้วข้างต้น

ดังนั้น ในช่วงท้ายของการเข้าเฝ้าฯ ในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้รับสั่งตอบคำกราบบังคมทูลให้ทรงงดการสละราชสมบัติไว้ก่อน ดังนี้

“จะดูก่อน ไม่ทราบอาการแห่งพระเนตรจะทุพพลภาพเพียงไร เพราะการผ่าตัดพระเนตร (ที่สหรัฐอเมริกาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ - ผู้เขียน) ไม่ได้ผลสมคาด ถึงไม่มีเหตุเรื่องเปลี่ยนการปกครอง ก็ได้ทรงพระราชดำริที่จะลาออก การต่อไปไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไร ถ้าพระเนตรดีและแสดงให้เห็นว่าคณะราษฎรไม่ทำให้พระองค์เสื่อมความนิยม ก็อาจจะอยู่ต่อไป ในขั้นนี้ขอแบ่งรับแบ่งสู้ไว้ก่อน”^{๑๓} (ตัวสะกดตามต้นฉบับ)

^{๑๑} “บันทึกลับ” ของเจ้าพระยามหิธร สำเนาต้นฉบับลงนามโดยเจ้าพระยามหิธร ตีพิมพ์เต็มฉบับใน สนธิ เตชานันท์ ผู้รวบรวม. แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบ “ประชาธิปไตย” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๔๕ (พิมพ์ครั้งที่ ๔). หน้า ๓๑๔ - ๒๓๒.

^{๑๒} “พระราชบันทึก ๒”. อ้างแล้ว. หน้า ๑๑.

^{๑๓} “บันทึกลับ”. อ้างแล้ว. หน้า ๓๒๒ - ๓๒๓.

๑๙๓๗

ที่ ๓๔
๒๕๓๕

**สถาปนาราษฎร
พระที่นั่งอนันตสมาคม**

วันที่ ๒๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ขอเชิญท่านราษฎรผู้รักการปกครองระบอบประชาธิปไตย
เป็นองค์คณะราษฎรให้มีประกาศแสดงถึงการ
กระทำการของคณะราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. นี้ และต่อมา
คณะราษฎรได้ขึ้นอำนาจการปกครอง และได้ย้ายคณะราษฎร
ให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมมหาราชวัง
ปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรแล้วนั้น

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. นี้ ข้าพระพุทธเจ้า
พระยามโนปกรณวิชา พระยาภิชาตภักดิ์ พระยาภิรมย์
ราชา พระยาภักตฤกษ์เสนา ท้าวประสิทธิ์บุรุษกร กรมการ
ราษฎรได้ไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายสัตย์
ปฏิญาณว่าให้ทรงตั้งพระราชนัดดาขึ้นครองราชย์ และทรงพระ
ราชดำริให้พระบรมมหาราชวังแก่ราษฎรแล้ว และ
สิ่งอื่น ๆ ที่ทรงตั้งพระราชนัดดาขึ้นครองราชย์ ทูลเกล้าฯ
ถวายแล้ว ส่วนการที่ข้าราชการในรัฐบาลของพระองค์มีอำนาจ
หน้าที่ในการบริหาร ก็ทรงออกแถลงการณ์ว่าให้สนับสนุน
ด้วยดี เมื่อได้ย้ายคณะราษฎรให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ราชทานพระบรมมหาราชวังแก่ราษฎรแล้ว ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานอนันตสมาคมแก่ราษฎรแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมฯ

ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า *๑๓๑ คนใน ๖๓๓๗*

๑๙๓๖

วังสราญ

วันที่ ๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ที่ ๒๔/๑๑๖

จึง จงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ และผู้แทนคณะราษฎร
ข้าพเจ้าได้รับหนังสือขอชมในการที่คณะราษฎรได้ออก
ประกาศปรักปรำ แสดงถึงการกระทำของข้าพเจ้า เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุน
ายน พ.ศ. นี้ ในขณะที่คณะราษฎรได้เข้ายึดอำนาจการปกครอง
แผ่นดิน ซึ่งบัดนี้คณะราษฎรได้ทำด้วยความจริงแล้วว่า ข้าพเจ้าได้
โค่นล้มราชวงศ์ และได้คิดที่จะให้พระบรมมหาราชวังแก่ราษฎรแล้ว
แต่ข้าพเจ้าอยู่แล้ว ทักแต่ล่าช้าไปไม่ทันกาล และได้เป็นใจกับ
พวกทาสจิว ข้าพเจ้าขอขอบใจคณะราษฎรซึ่งมีความหวังดีต่อ
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหวังว่าในโอกาสอันดีเมื่อถึงเวลาสมควร คณะราษฎร
จะได้ยกเลิกแถลงการณ์ปลดเปลื้องมลทินให้ราษฎรได้ทำด้วยความ
จริงใจแล้วเมื่อประกาศความผิดไว้แล้ว

ป.พิบูลย์

หนังสือกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองและพระราชหัตถเลขาตอบ
ซึ่งต่อมาคณะผู้ก่อการฯ ได้นำดอกไม้ธูปเทียนเข้าทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษเป็นทางราชการ ณ พระตำหนัก
จิตรลดารโหฐาน วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๗๕

สรุปได้ว่า จะทรงสละราชสมบัติหรือไม่ประการใด ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ๒ ประการ คือ หนึ่ง อากาณแห่งพระเนตร และ สอง คณะราษฎรจะทำให้พระองค์เสื่อมความนิยม(อีก)ในภายหน้าหรือไม่

ต้นเรื่องแห่งพระราชดำรินี้ จำเป็นต้องนำมาประกอบเป็นบริบทระยะยาวของการที่ได้ทรงสละราชสมบัติจริงเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งหากติดตามเหตุการณ์หลังเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็จะเข้าใจเรื่องราวจาก “มุมมอง” ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ดีขึ้น

ในการนี้พึงขุประเด็นให้เห็นว่า สิ่งที่พระองค์ทรงให้ความสำคัญคือ การที่สยามจะมีการปกครองแบบพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นั้นสถาบันพระมหากษัตริย์จำเป็นต้องสามารถดำรงเกียรติยศไว้ได้ จึงจะเป็น “เกียรติยศงดงามแก่ชาติ” ดังนั้นในวันดังกล่าว จึงได้ทรงมีพระราชบัญชาไว้ด้วยว่า เมื่อเขียนประกาศดังนั้นแล้ว “ทำไมไม่เปลี่ยนเป็น Republic (สาธารณรัฐ - ผู้เขียน) เสียทีเดียว”^{๑๔} ทิ้งไว้ให้ผู้แทนคณะราษฎรที่เข้าเฝ้าฯ อยู่หน้าพระพักตร์ได้ถามใจตนเอง แต่ก็เป็นการทรงแสดงอยู่ในที่ด้วยว่า ไม่ทรงมั่นในพระราชหฤทัยว่า ความประสงค์ของเขา คือ Constitutional Monarchy จริงหรือไม่ จึงต้องมีพระปริยเหตุสาเหตุเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไป เพื่อจะทรงสามารถช่วยอำนวยให้ Constitutional Monarchy เกิดมีขึ้นจริงในสยาม ดังพระราชปณิธานที่ทรงมีมาแต่ต้นรัชกาล ทั้ง ๆ ที่ทรงตระหนักดีว่าโอกาสที่พระองค์จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ต่อไปมีไม่มาก ก็ตาม

อนึ่งการที่ทรงมีพระราชปณิธานเช่นนี้ก็เพื่อรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ ซึ่งย่อมไม่แปลกแต่อย่างใด ในเมื่อพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์โดยการสืบราชสันตติวงศ์ จึงทรงมีหน้าที่รักษาสถาบันนั้นไว้

ทั้งนี้ Constitutional Monarchy ในโลกยุครัชกาลที่ ๗ และแม้ในปัจจุบันนี้ เป็นระบอบประชาธิปไตยประเภทหนึ่ง หรือแบรนด์ (brand) หนึ่ง ที่มีลักษณะเฉพาะตรงที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงไม่เหมือนกับระบอบประชาธิปไตยประเภทอื่น ๆ ที่เป็นแบบสาธารณรัฐ (Republic) และมีประธานาธิบดีเป็นประมุข ไม่ว่าเขาจะเป็นหัวหน้ารัฐบาลด้วยหรือไม่ก็ตาม

ในหนังสือ *The Monarchy and the Constitution* Vernon Bogdanor นักวิชาการชาวอังกฤษเขียนไว้ว่า “ความขัดแย้งระหว่างแนวคิดทั้งสอง(สถาบันพระมหากษัตริย์กับระบอบประชาธิปไตย - ผู้เขียน) ได้รับการแก้ไขโดยความคิดเกี่ยวกับระบบกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ (convention) ชุดหนึ่ง ซึ่งจำกัดพระวิจารณ์ญาณของกษัตริย์ไว้เพื่อให้การกระทำที่เป็นเชิงสาธารณะ (public acts) ของพระองค์แท้จริงแล้วเป็นการกระทำของบรรดารัฐมนตรี...หลักการที่ว่ากษัตริย์พึงต้องกระทำบนฐานของคำปรึกษาที่รัฐมนตรีถวายนั้น ตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานที่ว่า บรรดารัฐมนตรีเองกระทำภายในกรอบและฐานคติของการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ”^{๑๕} (เน้นข้อความโดยผู้เขียน)

^{๑๔} เพิ่งอ้าง. หน้า ๓๑๗.

^{๑๕} Oxford: Oxford University Press, 1995, p.65.

^{๑๖} ผมได้วิเคราะห์ไว้ละเอียดกว่านี้ใน Prudhisin Jumbala, “Prajadhipok : The King at the Transition to Constitutional Monarchy in Siam” in Suchit Bunbongkarn (ed.), *The Monarchy and Constitutional Rule in Democratizing Thailand*, Bangkok: Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University, 2012(forthcoming).

พึงสังเกตว่า เขาใช้คำว่า “ธรรมเนียมปฏิบัติ” คือสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นปกติวิสัย ไม่ใช่ “กฎหมายบัญญัติ” กับคำว่า “ระบอบรัฐธรรมนูญ” อันเป็นหลักการไม่ใช่ “รัฐธรรมนูญ” ซึ่งเป็นกฎหมายบัญญัติ จำไว้ให้ขึ้นใจ จะได้เข้าใจว่าทำไมสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นหลังเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้นำไปสู่การสละราชสมบัติ.

คราวนี้เรามาดูกันว่าต้องทรงคิดคำนึงถึงเรื่องการสละราชสมบัตินี้เมื่อใดบ้าง โดยผมขอแบ่งเป็น ๔ กาลด้วยกันโดยเรียกว่า เหตุการณ์สมมติ ก่อนเกิดเหตุการณ์สมมติ เมื่อเหตุการณ์สมมติได้เกิดขึ้น และหลังเกิดเหตุการณ์สมมติ ตามลำดับ^{๑๖}

เหตุการณ์สมมติ

ในช่วงที่มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ “ถาวร” คณะอนุกรรมการร่างฯ ของสภาผู้แทนราษฎร ดำริจะกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงมีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในประเด็นนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงเห็นชอบด้วย โดยรับสั่งว่าได้ทรงตั้งสัทยาธิฐานตั้งพระราชหฤทัยแต่ครั้งที่ทรงเข้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว ซึ่งเป็นตามราชประเพณี จึงยอมเท่ากับว่าพระองค์และพระมหากษัตริย์พระองค์ต่อไปต้องรักษารัฐธรรมนูญ^{๑๗} ในเรื่องนี้ต่อมาอีกหลายสิบปี นายปรีดี พนมยงค์ เขียนเล่าไว้ว่า เมื่อรับสั่งเช่นนั้น พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎร กราบบังคมทูลถามในรายละเอียด จึงรับสั่งตอบว่า ถ้ารัฐบาลเสนอเรื่องใดที่ขัดรัฐธรรมนูญ ก็จะไม่ทรงลงพระปรมาภิไธย พระยาพหลกราบบังคมทูลต่อไปว่า “คณะราษฎรเป็นห่วงว่านายทหารที่ถูกปลดกองหนุนไป จะคิดล้มล้างรัฐบาลขึ้นมาแล้วจะทูลเกล้าถวายรัฐธรรมนูญใหม่ของเขาให้ทรงลงพระปรมาภิไธย จะโปรดเกล้าฯอย่างไร รับสั่งว่าพระองค์จะถือว่าพวกนั้นเป็นกบฏ... ถ้าพวกนั้นยังบังคับให้พระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธย พระองค์ก็จะทรงสละราชสมบัติ...”^{๑๘} (เน้นข้อความโดยผู้เขียน)

หากเป็นจริงตามนี้ ก็เป็น “เหตุการณ์สมมติ” ที่ได้นำมาซึ่งการทรงแสดงพระราชดำริเรื่องการสละราชสมบัติอีกครั้งหนึ่ง

รัฐธรรมนูญที่ “พระราชทาน” เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเป็นอย่างไร ผมจะขอข้ามไปในบทความนี้โดยท่านอาจศึกษาได้เอง^{๑๙} ผมขอชี้ให้เห็นแต่เพียงว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวน่าจะไม่ได้ “พอพระราชหฤทัยมาก” ดังที่พระยามโนปกรณ์นิติธาดาอ้างไว้ หากแต่ทรงตกอยู่ในสภาพที่ต้องทรงปล่อยให้หลายประเด็นผ่านไป เพื่อที่ระบบพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญจะได้มีโอกาสวิวัฒน์ต่อไป สมดังที่ทรงมีพระราชปณิธานมาตั้งแต่ต้นรัชกาลแล้ว ดังความในพระราชหัตถเลขา

^{๑๖} อ้างในชาญวิทย์ เกษตรศิริ และอัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, ปฏิวัติ ๒๔๗๕, กทม. : มูลนิธิโครงการตำราฯ, ๒๕๔๗, หน้า ๒๐๘.

^{๑๗} อ้างใน เพิ่งอ้าง หน้า ๒๐๙.

^{๑๘} เช่น นอกจากศึกษาจากตัวรัฐธรรมนูญแล้ว อาจศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง Kobkua Suwannathat - Pian, Kings, Country and Constitutions: Thailand's Political Development 1932-2000, London and New York : RoutledgeCurzon, 2003, pp.33-45 กับ ชาญวิทย์และอัครศักดิ์ อ้างแล้ว, บทที่ ๒.

ภาษาอังกฤษพระราชทานพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ไม่นานหลังวันที่ ๑๐ ธันวาคม ซึ่งผมแปลได้เป็นไทยว่า

“ถ้าฉันได้ให้รัฐธรรมนูญ บรรดาผู้ที่ต้องการอำนาจ และได้อำนาจมาแล้วในเวลานี้ ก็คงจะยังคงอยู่นอกสังเวียน (left in the cold) และอาจจะได้เกิดการก่อกวน (agitation) ร้ายแรงเพื่อให้มีสาธารณรัฐ (republic) และการลุกฮือ (rising) แบบที่แยกว่าที่เป็นก็ได้” ^{๒๐}

ต่อไปนี้จะนำเสนออย่างค่อนข้างรวบรัดว่าอะไรบ้างที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นต่อองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ผู้ซึ่งผมขอเสนอว่า ทรงถือว่านอกเหนือจาก “พระราชอำนาจ” ซึ่งทรงมีอยู่จริงอย่างน้อยนิดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวแล้ว พระองค์ยังทรงมีสิ่งที่กษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยของอังกฤษมีโดยธรรมเนียมปฏิบัติ (convention) กล่าวคือ “พระราชสิทธิสามประการ” (the trinity of rights) ที่จะรับปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำ/กำลังใจ และเตือนสติ ผู้ที่มีอำนาจจริงในทางการปกครอง ทั้งนี้ ในขณะที่บัดนั้นสยามมีรัฐธรรมนูญแบบกฎหมายบัญญัติ ซึ่งมีได้ระบอบพระราชสิทธิเหล่านั้นไว้ และนี่เองเป็นความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่างพระองค์กับคณะราษฎร อันนำมาซึ่งความขัดแย้งกันโดยต่อเนื่อง เป็นความขัดแย้งของการที่ไม่ได้ทำความเข้าใจกันให้ถ่องแท้ว่า “ระบอบกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญนั้น” คือ อย่างไร

ก่อนเกิดเหตุการณ์สมมติ

หลังวัน “พระราชทานรัฐธรรมนูญ” ประเด็นปัญหาสองอย่างผสมผสานกันเป็นความขัดแย้งซับซ้อนซ่อนเงื่อน คือ ประเด็นการห้ามไม่ให้มีพรรคการเมืองกับประเด็นเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ในทั้งสองเรื่อง พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีได้ใช้คำทรงแนะนำที่พระราชทานแก่เขาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ฝ่ายเขามีความได้เปรียบในคณะรัฐมนตรี ผลเป็นความแตกแยกกันเองในคณะรัฐมนตรีและในหมู่ผู้นำคณะราษฎร แต่ที่สำคัญทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงตกอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมือง และทรงถูกตั้งข้อสงสัยว่าทรงลำเอียงทางการเมือง รายละเอียดเป็นอย่างไร กรุณาศึกษากันเอาเอง ^{๒๑}

ผมขอตั้งข้อสังเกตแต่เพียงว่า ในบทพระราชวิจารณ์เค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นได้ทรงไว้ชัดเจนด้วยว่า “เป็นความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้า ซึ่งจะเป็นการถูกต้องหรือไม่นั้นก็เป็นแต่ความคิดของข้าพเจ้าเท่านั้น” และการที่ทรงวิจารณ์อย่างแข็งขันนั้น น่าจะเป็นเพราะทรงเห็นว่าประเด็นทางการเมืองได้กลายเป็นประเด็นทางการเมือง **ชาติ** ซึ่งองค์พระประมุขของ **ชาติ** จะต้องทรงทำอะไรบางอย่าง เห็นได้จากที่ได้ทรงสรุปว่า เค้าโครงการฯ “แทนที่จะนำมาซึ่งความสุขสมบูรณ์ของประเทศชาติบ้านเมืองดังกล่าวนี้ จะกลายเป็นสิ่งนำมาซึ่งความเดือดร้อนทุกข์ห่อหมก จนกลายเป็นความหายนะถึงแก่ความพินาศแห่งประเทศ

^{๒๐} Chula Chakrabongse, Prince, Lords of Life; A History of the Kings of Thailand, Bangkok : DD Books, 1980, p. 316.

^{๒๑} เช่นจากชาญวิทย์ และดำรงศักดิ์ อ่างแล้ว หน้า ๓๔๙ - ๓๖๖, แต่ก็โดยมีทัศนวิจารณ์.

และชาติบ้านเมือง อันเป็นมรดกที่เราคนไทยได้รับมาแต่บรรพบุรุษ” และทรงแนะนำให้ทำการลงประชามติ
อย่างเป็นอิสระเสียก่อน หากจะประกาศใช้^{๒๒} ด้วยในขณะนั้นยังไม่มีรัฐสภาจากการเลือกตั้งแต่อย่างใด

ต่อมา สืบเนื่องจากความขัดแย้งในคณะรัฐมนตรีและคณะราษฎรในเรื่องเค้าโครงการ
เศรษฐกิจเป็นสำคัญ ในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ (อันเป็นวันเริ่มต้นศักราชใหม่ตามวิถีเดิม) รัฐบาล
พระยามโนฯ โดยเสียงข้างมากของคณะรัฐมนตรีได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชกฤษฎีกา “ปิดสภา” และพัก
การใช้รัฐธรรมนูญมาตราที่เกี่ยวข้องไว้จนกว่าจะมีการเลือกตั้งทางอ้อมสู่กึ่งหนึ่งของสภา ยังผลให้รัฐบาลทำ
หน้าที่นิติบัญญัติกับหน้าที่บริหารพร้อมกันไปเป็นการชั่วคราว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงลง
พระปรมาภิไธยตามที่คณะรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ และโดยมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่าด้วยการยุบสภา
รองรับ แต่ก็ได้ทรงตกเป็นที่กลางแคลงใจว่าทรงเข้าข้างพระยามโนฯ แม้โดยรัฐมนตรีที่ลงนามรับสนอง
พระบรมราชโองการเอง

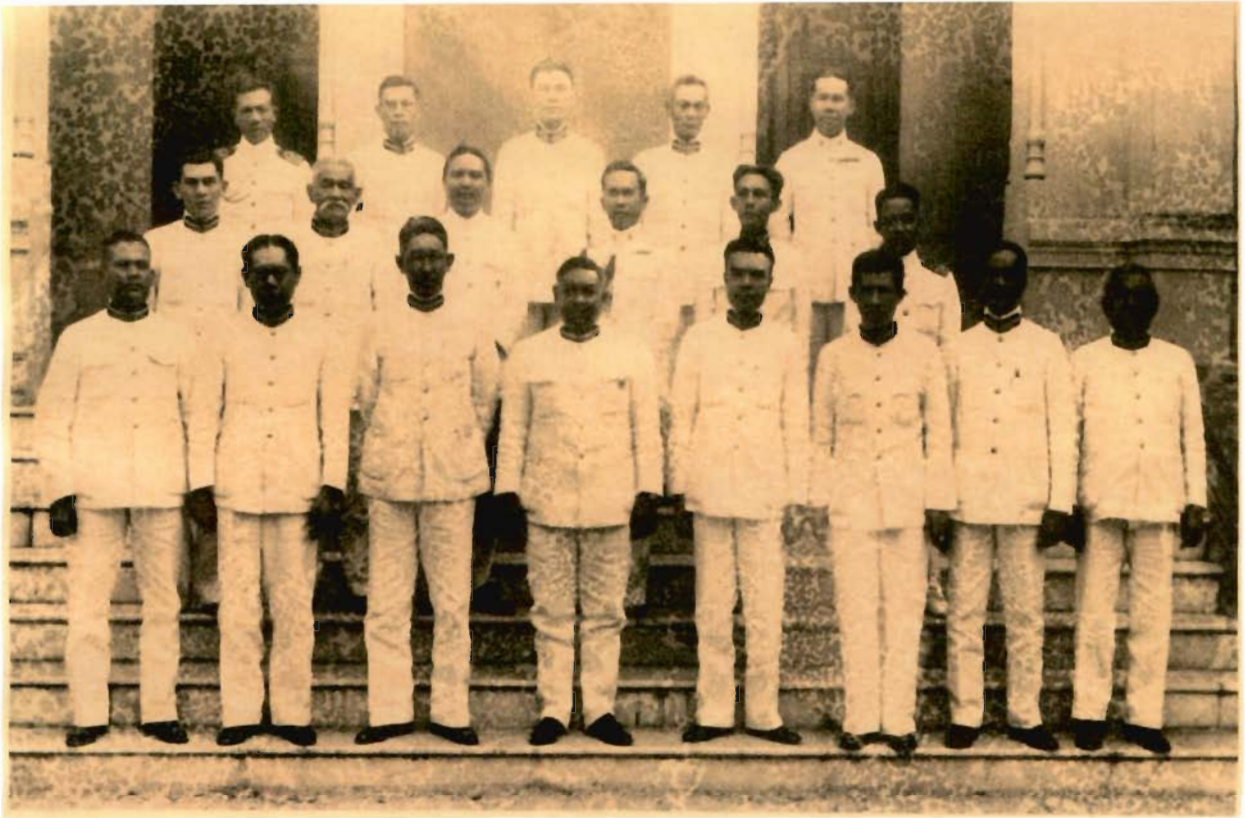
จากนั้น “สี่ทหารเสือ” ผู้นำฝ่ายทหารรุ่นผู้ใหญ่ในคณะราษฎร ได้เล่นเกมชิงไหวชิงพริบชิงอำนาจ
กันเอง โดยใช้วิธีการยื่นใบลาออกจากราชการทหารและคณะรัฐมนตรีพร้อมกัน เป็นการบีบพระยามโนฯ
และพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ให้มอบความได้เปรียบแก่ฝ่ายตน และเมื่อทรงทำตามคำกราบบังคมทูล
แนะนำของพระยามโนฯ ให้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทั้งสี่ออกจากตำแหน่งและให้ทรงแต่งตั้ง
นายทหารคนอื่นแทนในตำแหน่งทันที พระยาพหลฯ หนึ่งใน “สี่ทหารเสือ” จึงเกิดความไม่พอใจถึงขีดสุด

สัปดาห์ถัดมาในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พระยาพหลฯ โดยกองกำลังทหารนำโดยหลวงพิบูลสงคราม
(ต่อมา คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม) ซึ่งพระยามโนฯ เข้าใจผิดว่าเป็นฝ่ายตน ได้ทำการรัฐประหารล้มรัฐบาล
พระยามโนฯ แล้วเปิดสภา ดำเนินการออกพระราชบัญญัติย้อนหลังยกเลิกการ “ปิดสภา” โดยให้เหตุผลว่า
พระราชกฤษฎีกา “ปิดสภา” นั้น “มิได้อาศัยอำนาจในรัฐธรรมนูญแต่ประการใด ซึ่งทำให้เสื่อมทรมความศักดิ์สิทธิ์
แห่งรัฐธรรมนูญ”^{๒๓} พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงตกอยู่ในภาวะที่ต้องทรงยอมต่อการรัฐประหาร
ซึ่งจะว่าไปเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ และทรงยอมตามคำกราบบังคมทูลแนะนำของพระยาพหลฯ
ผู้ซึ่งบัดนั้นทรงอำนาจการปกครอง ให้ทรงลงพระปรมาภิไธยให้พระราชบัญญัตินั้นมีผลใช้บังคับ

พระยาพหลฯ ยังได้วางหมากให้ทรงไม่มีทางเลือกอีกครั้ง ด้วยการลาออกจากตำแหน่ง
นายกฯ รักษาการ โดยอ้างว่าเขาไม่ควรเป็นนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารบกในขณะเดียวกัน
ซึ่งอาจเป็นการทำให้เสื่อมเสียพระเกียรติยศ ในการนั้นพระยาพหลฯ กำลังอ้างอยู่ในที่ถึงการที่รัฐบาล
พระยามโนฯ ได้ออกคำสั่งห้ามทหารเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในคราวที่มีประเด็นการตั้งพรรคการเมือง
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงทรงตกอยู่ในภาวะที่ต้องทรงยอมให้พระยาพหลฯ ผู้ทรงอำนาจที่แท้จริง
ควบสองตำแหน่งต่อไป โดยไม่อาจทรงอ้างถึงหลักการที่ว่าในระบอบรัฐธรรมนูญ ทหารประจำการไม่พึง
มีตำแหน่งทางการเมือง

^{๒๒} “พระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ” ในนายสุจินดา (นามแฝง ของชาติ เอี่ยมกระสุนีย์) พระปกเกล้าฯ
กษัตริย์นักประชาธิปไตย, กทม: โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๑๙, หน้า ๔๙๓ และ ๔๙๗.

^{๒๓} ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๓๙๕.

คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา พ.ศ. ๒๔๗๖

เห็นได้ชัดว่า ในช่วงแรกของการทดลองใช้ระบบกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญนั้น การจะหาความพอดีระหว่างการทรงใช้ “พระราชสิทธิ” และ “พระราชอำนาจ” กับการปฏิบัติหน้าที่ถวายคำแนะนำและพิจารณาคำทรงแนะนำของผู้มีอำนาจทางการเมืองนั้นไม่ง่ายเลย ผู้นำทางการปกครองทั้งหลายต่างก็คาดหวังให้พระมหากษัตริย์ทรงมอบสิ่งที่ตนต้องการแก่ตน เท่ากับว่าเขาถือว่าทรงอยู่ “ใต้” รัฐธรรมนูญ ซึ่งพวกเขาเป็นผู้ร่าง มีนาล่าจึงปรากฏรายงานว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้รับสั่งในภายหลังก่อนเสด็จฯ ประพาสยุโรปเพียง ๒ สัปดาห์ ว่า “ที่อังกฤษเขามีคำกล่าวที่ว่า พระราชาไม่อาจทำอะไรผิดแต่ในสยาม ดูเหมือนว่าพระราชาไม่อาจทำอะไรถูกต้องเลย”^{๒๔} (คำกล่าวของอังกฤษหมายความว่า ในเมื่อในระบอบรัฐธรรมนูญ พระราชามีอาจทรงทำอะไรในทางการปกครองตามอำเภอพระทัย แต่ทรงทำได้โดยมีคำแนะนำจากรัฐมนตรี ผู้จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการกระทำนั้น พระราชาจึงไม่ต้องทรงรับผิดชอบ จึงกล่าวได้ว่าพระองค์ไม่อาจทำอะไรผิด-ผู้เขียน)

จากนั้น พระยาพหลฯ ได้กรุณาให้หลวงประดิษฐฯ (ซึ่งได้เดินทางไป “ดูงาน” ในต่างประเทศ ในช่วงที่มีความขัดแย้งคุกรุ่นเรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจ) ได้เดินทางกลับมา ด้วยการล้างข้อหาที่รัฐบาลมิโนะ

^{๒๔} เอกสารจดหมายเหตุกระทรวงการต่างประเทศ F.O. 371/18206 ในภาคผนวกของวไลยวิภา จริญญาโรจน์, ม.ล. แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, กทม: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘, หน้า ๑๔๓.

ตั้งว่าเขาเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อพระยาพหลฯ กราบบังคมทูลขอพระราชทานความเห็นพ้อง คราวนี้รับสั่งว่า ไม่ได้เป็นความรับผิดชอบของพระองค์แต่เป็นความรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรี

จึงมาถึงวาระที่สาม (เท่าที่เราทราบ) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพินิจเรื่องการสละราชสมบัติ โดยในวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาพระราชทานนายเจมส์ แบ็กซ์เตอร์ (James Baxter) ที่ปรึกษาการคลังชาวต่างประเทศของรัฐบาลสยาม ความว่า “มีสัญญาณอยู่มากมายว่า คณะราษฎรจะไม่ให้ความสนใจแก่ความเห็นหรือความปรารถนาของข้าพเจ้า แม้แต่น้อยนิด” และหลังจากที่ได้ทรงวิเคราะห์สถานการณ์และท่าทีของฝ่ายต่างๆ ทางการเมืองอย่างละเอียดแล้ว ทรงสรุปว่า “ไม่มีทางหันหลังกลับไป (สู่สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งทรงเห็น “เป็นความบ้าคลั่งดี ๆ นี้เอง”) จะต้องรวบรวมความพยายามทุกประการไปที่การทำให้รัฐธรรมนูญใช้การได้”^{๒๕}

ทรงไว้ด้วยว่า ความอ่อนแอที่สำคัญที่สุดของพวกนิยมเจ้า (The Royalists) ก็คือการไม่มีผู้นำเพราะผู้นำตามธรรมชาติของเขาคือเจ้านาย แต่เจ้านายจะทำการนำไม่ได้ เพราะหากทำ ย่อมเป็นจุดจบของสถาบันพระมหากษัตริย์ (สอดคล้องกับที่ทรงเห็นด้วยกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ที่บัญญัติว่าพระบรมวงศานุวงศ์อยู่เหนือการเมือง)

นอกจากนั้น ยังทรงเล่าว่า “พระมหากษัตริย์มีอิทธิพล (influence) ต่อมนานา บ้างและได้ใช้อิทธิพลนั้นอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ แต่ก็เชื่อว่าเขาจะพึงเสมอไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล อิทธิพลของพระองค์ย่อมเป็นได้แต่ในทางลบ รัฐบาลปัจจุบันไม่ขอและไม่ได้ตั้งใจจะรับฟังคำแนะนำของพระองค์ ในการที่พระมหากษัตริย์จะสามารถใช้อิทธิพลเชิงลบของพระองค์ พระองค์จะต้องมีความเป็นอิสระระดับหนึ่งที่จะกระทำการ พระองค์จะต้องไม่วางพระองค์อยู่ในสภาพที่จะถูกบังคับได้โดยง่าย อาวุธที่แข็งแกร่งที่สุดของพระองค์คือการขู่ว่าจะสละราชสมบัติ ซึ่งได้ใช้มาแล้วหลายครั้ง (แต่) จะได้ผลจริงก็ต่อเมื่อมีโอกาที่จะทำสิ่งที่ขู่จริงๆ ซึ่งก็คือจะต้องไปอยู่ในที่ซึ่งปลอดภัยและเฝ้ามองสถานการณ์จากที่นั่น” (เน้นข้อความโดยผู้เขียน และพึงสังเกตว่าทรงใช้คำว่า “The King” ไม่ใช่คำว่า “I”)

เมื่อเหตุการณ์สมมติได้เกิดขึ้น

สองเดือนต่อมา ในวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ “เหตุการณ์สมมติ” ของพระยาพหลฯ ได้อุบัติขึ้น ทหารหัวเมืองเช่นจกนครราชสีมาได้ยกพลมาประชิดพระนครที่ทุ่งดอนเมือง ยื่นคำขาดให้รัฐบาลพระยาพหลฯ ลาออก ด้วยเหตุที่ไม่ได้ทำตามนโยบายที่แถลงไว้ว่าจะต่อต้านคอมมิวนิสต์และได้ปล่อยให้มีผู้หมิ่นพระเกียรติยศ การณ์ปรากฏว่า มีเจ้านายในพระราชวงศ์ คือ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช ทรงแสดงองค์เป็นผู้นำกองกำลัง พระวรวงศ์เธอพระองค์นั้นทรงเคยเป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ได้ทรงลาออกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ เพราะไม่พอพระทัยที่งบประมาณของทหารถูกปรับลด

การที่พระองค์เจ้าบวรเดชทรงเป็นผู้นำกองกำลังเช่นนั้นนับเป็นการผิดสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงปรารถนาไว้ ไม่ให้เจ้านายพระองค์ใดมีส่วนในการกระทำการต่อต้านรัฐบาล ด้วยเหตุที่ว่า

^{๒๕} F.O. 371/17176 ใน เพิ่งอ้าง หน้า ๑๔๘ - ๒๐๒.

นั้นย่อมนำความหายนะมาสู่สถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะจะเป็นที่เข้าใจว่าเป็นความพยายามหวนกลับสู่ระบอบการปกครองเดิม

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ จึงทรงตกอยู่ในภาวะคับขันยิ่ง ทางฝ่ายรัฐบาลได้ทำการต่อสู้และประกาศย้าว่าตนเป็น “รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการสื่อว่า รัฐบาลคาดหวังว่าพระองค์จะทรงสนับสนุนรัฐบาล ในขณะที่เดียวกัน ฝ่ายพระองค์เจ้าบรมเดชก็ได้สื่อให้บรรดาทหารฝ่ายตนเข้าใจว่าพวกเขา กำลังรบเพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมีความคาดหวังเช่นกันว่าพระองค์จะทรงเข้าข้างฝ่ายตน

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงวางพระองค์ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งกำลังรบกันอยู่ โดยยังคงประทับอยู่ต่อไปที่หัวหิน ทรงเศร้าสลดพระราชหฤทัยยิ่งที่มีการสู้รบระหว่างไทยกันเองจนยังความสูญเสียแก่ทั้งสองฝ่าย และในเมื่อต่างฝ่ายต่างประกาศว่าจงรักภักดีต่อพระองค์ พระองค์จึงได้ทรงเสนอพระองค์เองเป็น “คนกลาง” ในการเจรจาสงบศึก แต่ไม่มีฝ่ายใดตอบสนอง ต่อมาฝ่ายรัฐบาลได้เปรียบในสนามรบและกำลังส่งเรือรบไปรับเสด็จจากกลับพระนคร อีกทั้งมีการเคลื่อนกำลังพลที่เพชรบุรี ใกล้ที่ประทับ ในวาระนั้น องค์ประชาธิปกราชนได้เสด็จจากหัวหินสู่สงขลาด้วยเรือเล็กกลางดึก ใช้เวลา ๒ ๑/๒ วัน จึงเสด็จถึงที่หมาย

พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล หัวหิน
สถานที่ประทับเมื่อเกิด “กบฏวรเดช” ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

ครั้งวันที่ ๒๓ ตุลาคม ฝ่ายรัฐบาลได้ปราบปรามกบฏสำเร็จ พระองค์เจ้าบรมเดชเสด็จลี้ภัยไปอินโดจีนของฝรั่งเศส รัฐบาลจับกุมคุมขังกบฏได้ ๖๐๐ กว่าคน และในต้นเดือนพฤศจิกายนได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้นเพื่อจัดการกับผู้ที่กระทรวงมหาดไทยเห็นว่า “ได้กระทำการด้วยประการใด ๆ เป็นปฏิปักษ์ ต่อ หรือเพื่อให้ประชาชนเสื่อมความนิยมหรือหวาดหวั่นต่อการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม” ด้วยการส่งเรื่องให้คณะกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อไต่สวนวินิจฉัยเสร็จสรรพในตนเอง โดยไม่ให้มีการอุทธรณ์ฎีกา นับเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้กระบวนการยุติธรรมและศาลยุติธรรมปกติ และไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรม

เมื่อได้มีการเลือกตั้งทางอ้อมสู่กึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ โดยเรือเดินสมุทรของเอกชนคืนสู่พระนครเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งสมาชิกสภา ประเภทที่ ๒ ตามรายนามที่รัฐบาลถวายตรงตามจำนวน โดยมีได้เปิดโอกาสให้ได้พระราชทานคำแนะนำแต่อย่างใด แล้วทรงประกอบพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎรในวันรุ่งขึ้นจากนั้นสภาฯ ได้คัดเลือกให้พระยาพหลฯ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

หลังเกิดเหตุการณ์สมมติ

จึงถึงอีกวาระหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ รับสั่งถึงการเสด็จฯ ไปยังสถานที่ห่างไกล วันที่ ๒๖ ธันวาคม รัฐบาลได้อนุญาตให้ เซอร์ อาร์. ฮอลแลนด์ (Sir R. Holland) และ นายเจมส์ แบ็กซ์เตอร์ (คนเดิม) ที่ปรึกษาชาวอังกฤษเข้าเฝ้าฯ ในโอกาสนั้นได้ทรงอธิบายบทบาทของพระองค์ในเหตุการณ์ที่ผ่านมาพระราชทาน ความตามบันทึกที่ฝรั่งรายงานไปยังรัฐบาลอังกฤษ^{๒๖} โดยสรุปว่า พระองค์ได้ตัดสินพระราชหฤทัยไม่เข้ากับฝ่ายใดในช่วงนั้น เพราะนั้นยอมเป็นการที่พระองค์ทรง “ลงมาสู่เวทีการเมือง” และ “อาจนำอันตรายมาสู่ความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ได้” อีกทั้งจะทรงอยู่ในฐานะเบี้ยของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ตามที่สามารถควบคุมพระองค์ไว้ได้ จึงได้ทรงเสนอพระองค์เป็น “คนกลาง” อำนวยให้เกิดการเจรจากัน แต่ฝ่ายรัฐบาลไม่แยแส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเห็นว่าเรามีทางชนะในสนามรบ และฝ่ายกบฏก็โกรธเคืองพระองค์ที่ไม่เข้าข้างและพวกเขาจึงแพ้ เป็นอันว่าไม่ว่าพระองค์จะทรงทำหรือไม่ทำอะไร พระองค์ก็ไม่มีทางทำถูกอยู่ดี ส่วนการเสด็จฯ ไปสงขลานั้น ทรงยอมรับว่าเป็นไปอย่างปัจจุบันทันด่วนในภาวะคับขัน อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ดูจะได้พิสูจน์ให้เห็นว่าทรงทำถูกต้องแล้ว ผู้คนเริ่มเชื่อว่าพระองค์ “ไม่เห็นด้วยโดยเด็ดขาดกับความพยายามใด ๆ ที่จะกลับไปสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้นใหม่”

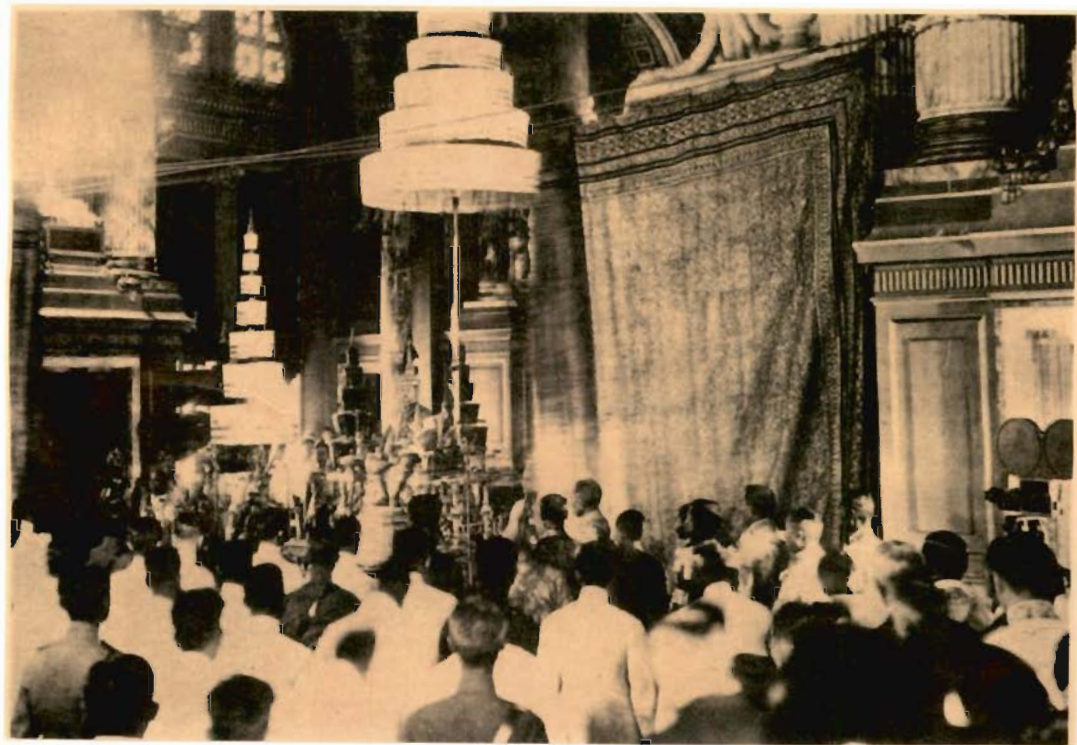
วิเคราะห์ได้ว่า ในการทรงเสนอพระองค์เองเป็น “คนกลาง” พระองค์ได้ทรงเลือกที่จะเน้นสาระของบทบาทของพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญแทนที่จะทรงแสดงความสนับสนุนรัฐบาลพระยาพหลฯ โดยอัตโนมัติตามนัยแห่งตัวรัฐธรรมนูญ และในการเสด็จฯ ไปสงขลา องค์พระราชาธิปก ได้ทรง

^{๒๖} “Notes on Sir R. Holland and Mr. Baxter’s Audience with H.M. the King of Siam.”, F.O.371/18206 ตีพิมพ์เป็นภาคผนวก ข. ใน วัลย์วิภา จรูญโรจน์ ม.ล..แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์. กทม.:สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘, หน้า ๑๙๒ - ๑๙๗.

นำองค์พระมหากษัตริย์ไปไกลและเป็นต่างหากจากความขัดแย้งรุนแรงทางการเมือง เท่าที่จะทรงทำได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ทำหน้าที่ในระบอบรัฐธรรมนูญ กระนั้นก็ตามพระองค์ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการถูกตำหนิอย่างรุนแรงจากทั้งสองฝ่าย ซึ่งมองจากแง่มุมของตนเองว่าไม่ทรงเข้าข้างตน

ฝรั่งรายงานต่อไปว่า รับสั่งว่าการเลือกตั้งจะได้จัดอย่างยุติธรรมพอใช้และส.ส.เลือกตั้งส่วนใหญ่ดูจะไม่มีความคิดสุดขั้ว จึงน่าจะคานอิทธิพลของหลวงประดิษฐฯ ได้บ้าง ในขณะที่ฝ่ายทหารในคณะราษฎรเองก็อาจยังระแวงหลวงประดิษฐฯ อีกทั้งทุกฝ่ายดูจะเห็นว่าพระมหากษัตริย์ยังเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของรัฐธรรมนูญ หากแต่ประเด็นสำคัญที่จะบ่งบอกอนาคตก็คือ อะไรจะเกิดขึ้นกับผู้ต้องหากบฏ พระองค์ได้พระราชทานคำแนะนำให้ลัดโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษประหารชีวิตซึ่งต่างประเทศจะรับไม่ได้ แต่ก็ยังไม่มีคำตอบที่แน่นอนจากรัฐบาล จึงทรงเกรงว่าจะมีความเคียดแค้นชิงชังและการล้างแค้นกันจนเสียเลือดเนื้อยิ่งขึ้นไปอีก พระองค์จึงจะเสด็จฯ ออกไปต่างประเทศสักพักหนึ่ง เพราะหากประทับอยู่ในประเทศก็ยากที่จะทรงหลีกเลี่ยงการที่พระนามจะถูกอ้างโดยผู้ที่คบคิดกันต่อต้านรัฐบาล การเสด็จฯ ไปน่าจะเปิดโอกาสให้สถานการณ์ผ่อนคลายลง ทรงยอมรับว่า สองปีที่ผ่านมาพระองค์เคร่งเครียดมาก และอย่างไรเสียก็ต้องเสด็จฯ ไปผ่าตัดต่อกระดูกในพระเนตร ซึ่งแพทย์แนะนำให้ทรงพักผ่อนประมาณสองเดือนก่อนหน้า

แม้ว่าจะไม่ได้รับสั่งเรื่องการสละราชสมบัติในคราวนี้ ซึ่งอาจเป็นเพราะการเข้าเฝ้าฯ นั้น รัฐบาลซึ่งเป็นผู้อนุญาตมีทางทราบข้อมูลการสนทนา แต่ก็พออนุมานได้ว่า เหตุผลที่ได้แสดงในพระราชหัตถเลขาเมื่อเดือนสิงหาคมพระราชทานนายแบ็กเซอร์ ซึ่งเข้าเฝ้าฯ อยู่ด้วยในคราวนี้ น่าจะยังคงมีอยู่ในพระราชหฤทัย

พระราชพิธีเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
ซึ่งเสด็จฯ กลับมาจากสงขลา มาทรงประกอบพิธีก่อนที่จะเสด็จฯ ประพาสยุโรป

สองสัปดาห์กว่าๆหลังจากนั้น คือเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ (นับศักราชตามเดิม) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ สู่วีปยุโรป

เป็นอันจบการต่อรูปต่อ (jigsaw puzzle) ของผมให้เห็นว่าการเสด็จฯ ยุโรปนั้นมีวัตถุประสงค์ประการที่ ๓ คือเพื่อตัดสินพระราชหฤทัยว่าจะทรงสละราชสมบัติหรือไม่ อยู่ด้วย แต่เพื่อไม่ให้เกิดอารมณ์ค้าง ผมขอเสนอบทวิเคราะห์อย่างรวบรัดว่าเป็นอย่างไรจึงได้ทรงสละราชสมบัติจริง ๆ

วันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงเปิดฉากการเจรจากับรัฐบาลที่กรุงเทพฯถึงเงื่อนไขหากรัฐบาลไม่ต้องการให้ทรงสละราชสมบัติ โดยพระราชบันทึก ๒ ฉบับ ซึ่งพระราชทานพระยาราชนางสังข์ที่ปารีสในวันนั้น^{๒๗} ผมวิเคราะห์ว่า^{๒๘} ณ บัดนั้น พระองค์แน่พระราชหฤทัยแล้วว่ารัฐบาลไม่ได้ยอมรับว่าทรงมีพระราชสิทธิสามประการ อีกทั้งกำลังดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่ขัดต่อหลักการปกครองโดยหลักนิติธรรมและมีแนวโน้มที่จะเป็นคณาธิปไตยหรือเผด็จการโดยคณะบุคคล ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย พระองค์จึงได้ทรงท้วงติงตรงๆและทรงแสดงพระราชดำริอย่างแข็งขันว่าจะทรงสละราชสมบัติ เพื่อที่จะทรงทดสอบสถานการณ์เป็นขั้นสุดท้ายว่าควรหรือไม่ที่จะทรงสละราชสมบัติจริง ๆ เท่ากับว่า เมื่อทรง “ชู้”ว่าจะสละราชสมบัตินั้น ทรงพร้อมอยู่แล้วที่จะทรงสละราชสมบัติหากหลักการของระบอบกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญไม่ได้รับการยึดถือ

ในเมื่อ**พระราชสิทธิ**ไม่ได้รับการยอมรับ จึงต้องพระราชประสงค์ที่จะทรงทราบต่อไปว่า**พระราชอำนาจ**ที่พระมหากษัตริย์ต้องทรงมีเผื่อไว้เพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบรัฐธรรมนูญนั้น คณะราษฎรและคณะรัฐบาลจะให้ทรงมีหรือไม่ จึงได้ทรงตั้งข้อเรียกร้องที่จะให้พระราชอำนาจที่ยังร่างกฎหมายมีความเป็นจริงเป็นจังขึ้นกว่าที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและในเมื่อปวงชนยังไม่มีอำนาจธิปไตยเต็มที่ พระมหากษัตริย์ควรจะได้ “รักษาการ”แทนปวงชนในการมีส่วนเสี่ยงในการเลือกสรรสมาชิกสภาฯประเภทแต่งตั้ง อีกทั้งหากจะยังทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญจริงๆแล้ว ก็ชอบที่จะมีการปกครองโดยหลักนิติธรรม สติอยู่เป็นมั่นเหมาะพร้อมกันไป เพราะหลักนิติธรรมคือรากฐานของระบอบรัฐธรรมนูญ และประชากรราษฎรก็ควรที่จะยังคงมีสิทธิของเขาตามประเพณีในอันที่ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษได้โดยตรง อันอาจนำมาซึ่งความเป็นธรรมเหนือความยุติธรรมตามกฎหมาย (ที่อาจมิได้เป็นไปโดยหลักนิติธรรม) ด้วย นอกจากนั้นได้พระราชทานคำแนะนำเป็นมั่นเหมาะให้ดำเนินการลดโทษ “นักโทษการเมือง” และ (ในเมื่อชัดเจนแล้วว่า คณะราษฎรเป็นพรรคการเมืองโดยพฤตินัย) ให้เปิดโอกาสให้มีพรรคการเมืองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อที่จะได้กลับเข้าสู่บรรยากาศของการแข่งขันทางการเมืองโดยสันติ ประชาธิปไตยจะได้มีโอกาสวิวัฒน์ขึ้นต่อไป

^{๒๗} ดูรายละเอียดใน พระบาทสมเด็จพระปรมิหรรษาประชาธิปไตย พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ. กทม. : สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๓๖. ฉะนั้นเป็นอันว่าในวันที่ ๒๐ นั้น ยังประทับอยู่ที่ปารีสดังที่ผมได้นำสืบไว้ก่อนหน้านี้.

^{๒๘} ศึกษารายละเอียดได้จากบทความของ Prudhisan Jumbala, “Prajadhipok : the King at the Transition to Constitutional Monarchy in Siam” in Suchit Bunbongkarn(ed.), *The Monarchy and Constitutional Rule in Democratizing Thailand*, Bangkok: Institute of Thai Studies, Chulalongkorn University, 2012 (forthcoming).

เมื่อคำร้องขอแทบทุกข้อของพระองค์ได้รับการปฏิเสธ พระองค์จึงทรงมั่นพระทัยว่า ความพยายามอย่างต่อเนื่องจนถึงที่สุดของพระองค์ที่จะจรรโลงระบบกษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญ ไม่ประสบผลสำเร็จ และในเมื่อพระองค์เองยังเป็นที่ระแวงสงสัยอยู่ร่ำไป องค์ประชาธิปกจึงตัดสินพระราชหฤทัย มีพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ (นับศักราชตามเดิม) มาจากประเทศอังกฤษ นับเป็นการทรงปลีกพระองค์ออกจากราชบัลลังก์เพื่อที่สถาบันพระมหากษัตริย์จักได้คงอยู่ และในภายหน้า มีโอกาสหล่อหลอมระบบพระมหากษัตริย์ในระบอบรัฐธรรมนูญให้เป็นหนทางแก้ปัญหาคความขัดแย้ง ระหว่างแนวคิดการมีพระมหากษัตริย์กับแนวคิดการมีประชาธิปไตย เพราะเป็นที่พิสูจน์แล้วว่า ในหลายประเทศว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่จำเป็นต้องขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตย แต่สามารถมีคุณูปการ ต่อระบอบนั้นได้หลายประการ

ในโอกาสหน้า จะได้ย้อนไปพาท่านผู้อ่านตามรอยเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป.

หนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษรายงานข่าว และตีพิมพ์คำแปลพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติเป็นภาษาอังกฤษ

พระโอรสของประธานกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
ในพิธีมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่สนใจเรียนทางสายวิทยาศาสตร์
นักศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทุนนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
และทุนบุตรข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ประจำปี ๒๕๕๔
วันจันทร์ที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔

ท่านกรรมการและอนุกรรมการมูลนิธิฯ ท่านผู้มีเกียรติ และนักเรียน นิสิต นักศึกษาผู้รับทุน :

ก่อนอื่น ผมขอขอบคุณสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่ได้จัดพิธีบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน
อุทิศถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตเมื่อ ๗๐ ปีมาแล้ว และสมเด็จพระ
พระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ซึ่งเสด็จสวรรคต เมื่อ ๒๗ ปีล่วงแล้ว เราท่านจึงได้มีโอกาส
มาร่วมกันรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของทั้งสองพระองค์ในวันนี้

ทุนการศึกษาที่มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ฯ มอบให้ทั้ง ๔ ประเภทในวันนี้ นั้น เป็นการสืบสาน
พระราชกรณียกิจหลายประการคือ หนึ่ง การที่ได้ทรงชุบเลี้ยงผู้เยาว์หลายคนไว้ใกล้ชิดพระองค์ ตลอดจนโปรดเกล้าฯ
ส่งไปศึกษาต่อในต่างประเทศ สอง การที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มีพระราชดำริว่าวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญ
เพราะมีหลักให้ใช้ความสังเกตและการหาเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ อีกทั้งได้พระราชทานทุนส่วนพระองค์เพิ่มเติม
จากที่รัฐบาลจัดให้ สำหรับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ สาม การที่ในทางราชการทรงเล็งเห็นความสำคัญของ
การอุดมศึกษา จึงได้ทรงสนับสนุนให้เดินหน้าบริหารจัดการมหาวิทยาลัยแห่งเดียวในขณะนั้นให้เป็นปึกแผ่น
แม้ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในรัชกาล และยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
เป็นแบบอย่างตราบจนปัจจุบัน และสี่ การที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ได้พระราชทานทุนการศึกษา
ตลอดจนประกาศนียบัตรแก่นักเรียนพยาบาลจังหวัดจันทบุรีที่ประทับในระยะหลังของพระชนมชีพ ทั้งหมด
ทั้งสองพระองค์ได้ทรงบำเพ็ญโดยทรงคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประเทศชาติ และความผาสุกของประชากร
เป็นสำคัญ

ผู้รับทุนจึงควรที่จะสนองพระมหากรุณาธิคุณ ด้วยการมีความขยันหมั่นเพียรในการเล่าเรียนศึกษา
ให้เป็นประโยชน์ไม่เฉพาะแก่ตน แต่แก่สังคมและประเทศชาติด้วย

สุดท้ายนี้ ขอเตือนสติผู้รับทุน ด้วยสาระแห่งพระราชดำรัส ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่นักเรียนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒ ว่า แม้ว่าเราจะมีฉลาดมีวิชาสูงสักเพียงไร ถ้าไม่
สามารถจูงใจคนอื่นให้ทำงานได้แล้ว เราก็จะทำการไม่สำเร็จ ถ้าจะให้ผู้อื่นเช่นลูกน้องของเราทำอะไรดีจริง ๆ แล้ว
“เราต้องให้เขานับถือ...ต้องให้เขารักโดยนับถือ ไม่ใช่อย่างอื่น...ต้องให้เขานับถือว่ามีคุณธรรมจริง เมื่อถึงเวลา
ควรหย่อนก็หย่อน ถึงเวลาตึงก็ตึง เช่นนั้นจะทำให้การปกครองสำเร็จดี”

ขอให้น้อมรับใส่เกล้าไว้เป็นคติเตือนใจสำหรับปัจจุบันและภายหน้า จะได้เจริญเติบโตและ
ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานกันทุกคน

สวัสดี

พระโอวาทของประธานกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
ในพิธีมอบทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาบัณฑิตศึกษา
เพื่อใช้ในการค้นคว้าวิจัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔
วันศุกร์ที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๕

ท่านกรรมการและอนุกรรมการมูลนิธิฯ นิสิตนักศึกษาผู้รับทุน และท่านผู้มีเกียรติ

ขอแสดงความชื่นชมแก่ผู้รับทุนทุกคนในวันนี้ เพราะเท่าที่ได้เห็นจากหัวข้อวิทยานิพนธ์
ทุกโครงการ มีความลุ่มลึกและเป็นประเด็นที่เหมาะสมแก่สภาพการณ์บ้านเมือง จึงน่าจะยังประโยชน์
ได้ไม่น้อย ยกตัวอย่างเช่น งานออกแบบสถาปัตยกรรมให้สอดคล้องกับธรรมชาติและอัตลักษณ์ท้องถิ่นของ
พื้นที่ชุ่มน้ำ ปัญหาเอกสารขออนุญาต จัดสรรที่ดินในกรุงเทพมหานคร บึงประดิษฐ์แบบแนวนอนใต้ผิวดิน
เพื่อการบำบัดน้ำเสีย ความสามารถของนักศึกษาในการแยกแยะและประเมินเหตุผลวิบัติในวาทกรรม
ทางการเมือง การพัฒนาหุ่นส่วนสุขภาพเพื่อป้องกันการบาดเจ็บให้แก่เด็กวัยเรียนในชุมชน การศึกษา
ลักษณะทางเคมีกายภาพของกากเบียร์เพื่อประยุกต์ใช้เป็นกระถางปลูกต้นไม้ พันธุกรรมของกล้วยไม้
ลูกผสม การออกแบบและควบคุมเครื่องบิน ๔ ใบพัด แบบอัตโนมัติ เครื่องมือช่วย ให้ใช้ตาทำงานแทนมือ
ที่พิการได้ กิจกรรมการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลของเยาวชนพิการทางร่างกาย และ
อื่น ๆ อีกมากที่ได้รับทุนในวันนี้ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายของสาขาวิชาและประเด็นที่สนใจใฝ่รู้
ขอแสดงความยินดีกับผู้รับทุนทุกคน และขอเป็นกำลังใจให้ทำวิทยานิพนธ์ได้ลุล่วง และ
ได้ผลสมปรารถนา

ในการนี้ ขออัญเชิญพระราชดำรัส ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ มาเป็นคติเตือนใจ :

“ อันกิจจานุกิจที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น แท้จริงก่อปรด้วยความร่วมมือเพียงช่วยเหลือกัน
เป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือสามัคคีธรรมที่ต่างฝ่ายเอาใจใส่ ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ๆ แล้ว และประสานกิจนั้น ๆ
ทุกส่วนรวมกัน อันบังเกิดเป็นผลที่ประเสริฐที่สุด ”

สุดท้ายนี้ ขอฝากให้ผู้รับทุนได้ใช้โอกาสนี้สานสัมพันธ์กัน เพื่อประโยชน์ในการประสานกิจ
ตามความชำนาญของแต่ละคนให้รวมกันจนเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมในภายหน้า

กิจกรรมการมอบทุนการศึกษา
ของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า
รำไพพรรณี ได้มอบทุนการศึกษา ประจำปี ๒๕๕๔ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท แยกได้ ดังนี้

๑. ทุนการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก จำนวน ๒๑ ทุน รวมเป็นเงิน
๒๐๖,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๔ ทุน

๑. นางสาวเสาวลักษณ์ เนาวสาร นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ประสิทธิภาพ
การกำจัดสารประกอบปิโตรเลียมไฮโดรคาร์บอนที่ปนเปื้อนในดินโดยวิธีการหมักปุ๋ย ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๒. นางสาวจิตววรรณ เครือคำ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเทคโนโลยีการบรรจุและวัสดุ
คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ลักษณะเฉพาะและสมบัติ
ทางเคมีกายภาพของกากเป็ยร์และการประยุกต์ภาชนะกระถางปลูกต้นไม้ ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๓. นายวีรชาติ วงศ์สว่างธรรม นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบระบุตำแหน่งและติดตาม
การมองเห็นสำหรับระบบฝังตัว ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๔. นางสาวกฤตยา รัตนจรูญ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การออกแบบและควบคุมเครื่องบิน ๔ ใบพัดแบบอัตโนมัติ
ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๔ ทุน

๑. นางสาวคณิดา หอมทรัพย์ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องและกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อนำเสนอภาพ
พระโพธิสัตว์ในมหาชาติคำหลวง กัณฑ์ที่ ๘ - ๑๓ ได้รับทุน ๘,๐๐๐.- บาท

๒. นางสาวสุธิญา พูนเอียด นิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่องและกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อนำเสนอภาพ
พระโพธิสัตว์ในมหาชาติคำหลวง กัณฑ์ที่ ๑ - ๗ ได้รับทุน ๘,๐๐๐.- บาท

๓. นายปัญญา ชะนะยุท นิสิตปริญญาโท ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาเอกสารในการขออนุญาตจัดสรรที่ดินใน
กรุงเทพมหานคร ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๔. นางสาวรุ่งรัตน์ ผลสวัสดิ์ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวความคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของเยาวชนพิการทางร่างกาย ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๑ ทุน

นางสาวมานิตา โมธรรม นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง อนุกรมวิธานแบบพอลิฟาสสิกและการใช้เป็นพรีไบโอติกของไซยาโนแบคทีเรีย *Nostochopsis* spp. จากภาคเหนือของประเทศไทย ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๓ ทุน

๑. นางสาวเสาวนีย์ แซ่ฉาย นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง The Classification for Damage in Construction Materials by Stress Wave and Advanced Signal Processing Technique ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๒. นางสาวเพ็ญพรรณ กี่เจริญ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสตรีศึกษา คณะวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การคุกคามทางเพศต่อผู้หญิงในสำนักงาน เลขาธิการวุฒิสภา ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๓. นายพัลพงค์ ศรีประเสริฐ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการบริหารงานวัฒนธรรม คณะวิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการ การนำเสนอภาพเปลือยในสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสาร ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยนเรศวร ๑ ทุน

นายสุบัน พรเวียง นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การน้อมนำหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยบูรพา ๑ ทุน

นางสาวนฤมล มานีพพาน นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาชุดฝึกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทัศนศิลป์ เรื่อง ศิลปะวาดภาพพระบายสี ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยมหิดล ๔ ทุน

๑. นางสาวธีรินทรา ศิริสวัสดิ์ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง สถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา : การออกแบบศูนย์ชุมชนพื้นที่ชุ่มน้ำ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๒. นางสาวปวีตรี อังกุลดี นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาวัฒนธรรมและการพัฒนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของตุ๊กตาลี้อกรณีศึกษาบ้านแพด จังหวัดพะเยา ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๓. นางสาวจิรภา วงศ์มโนพนิช นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาสุขภาพสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ประสิทธิภาพของระบบบึงประดิษฐ์แบบไหลแวนอนใต้ผิวดินที่ปลูกคล้าน้ำในการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มสุกร ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๔. นางสาวชนิษฐา แสนบุญส่ง นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ นรีเวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของงาน ความเครียด และการสนับสนุนทางสังคมต่อการเกิดภาวะความดันโลหิตสูง ขณะตั้งครรภ์ ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ๑ ทุน

นายจินดา เดชบุญ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การชักนำความแปรปรวนทางพันธุกรรมในกล้วยไม้ลูกผสมสกุล *Doritaenopsis* โดยการใช้สารโคลชิซินและรังสีแกมมาในสภาพปลอดเชื้อ ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ๑ ทุน

นายเสกสรรค์ ทานะ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การแยกแยะและการประเมินเหตุผลวิบัติในวาทกรรมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ๑ ทุน

นางยุพิน สาเรือง นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหุ่นส่วนสุขภาพเพื่อป้องกันการบาดเจ็บให้แก่เด็กวัยเรียนในชุมชน ได้รับทุน ๑๐,๐๐๐.- บาท

๒. ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวม ๑๐ สถาบัน จำนวน ๓๘ ทุน รวมเป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐.-บาท ได้แก่

๑. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๕ ทุน

- คณะอุตสาหกรรมเกษตร	๒ ทุน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
- คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์	๑ ทุน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์	๑ ทุน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะเศรษฐศาสตร์	๑ ทุน	๘,๐๐๐ บาท

๒. มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒ ทุน

- คณะแพทยศาสตร์	๒ ทุน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท

๓. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๙ ทูน

- คณะแพทยศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
- คณะวิทยาศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
- คณะวิศวกรรมศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
- คณะครุศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะนิติศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะรัฐศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท

๔. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๓ ทูน

- คณะแพทยศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
- คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท

๕. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๕ ทูน

- คณะศิลปศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะรัฐศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะนิติศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะแพทยศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท

๖. มหาวิทยาลัยมหิดล ๕ ทูน

- คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี	๓ ทูน	
นักศึกษาแพทย์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
นักศึกษาพยาบาล	๒ ทูน ๆ ละ	๖,๐๐๐ บาท

๗. มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๑ ทูน

- คณะนิติศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
-----------------	-------	-----------

๘. มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒ ทูน

- คณะโบราณคดี	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท

๙. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๓ ทูน

- คณะศึกษาศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท
- คณะแพทยศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท

๑๐. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ๓ ทูน

- คณะแพทยศาสตร์	๒ ทูน ๆ ละ	๘,๐๐๐ บาท
- คณะวิทยาการจัดการ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์	๑ ทูน	๘,๐๐๐ บาท

๓. ทุนการศึกษาวิทยาลัยพยาบาล ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ จำนวน ๕๘ ทุน ๆ ละ ๔,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒๓๒,๐๐๐ บาท ได้แก่

- หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (๔ ปี) จำนวน ๕๘ ทุน ๆ ละ ๔,๐๐๐ บาท

๔. ทุนการศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ให้แก่บุตรข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน ๓๑ ทุน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๖๒,๐๐๐ บาท

๕. ทุนการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่สนใจเรียนทางสายวิทยาศาสตร์ทั่วประเทศ จำนวน ๑๐๐ ทุน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ได้แก่

๑. นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน ๗๖ ทุน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑๕๒,๐๐๐ บาท

๒. นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมการปกครอง จำนวน ๑๒ ทุน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒๔,๐๐๐.- บาท

๓. นักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๒ ทุน ๆ ละ ๒,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๒๔,๐๐๐.- บาท

รายนามผู้บริจาคสมทบทุนมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
ตั้งแต่เดือนมกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๔

ชื่อ - สกุล	จำนวนเงิน
๑. นายศรีสุข รุ่งวิสัย	๒๕,๐๐๐
๒. นางสาวนิตา เหลืองทองคำ	๒๒,๐๐๐
๓. นางฉัตรภรณ์ วิวัฒนวานิช	๑๐,๘๐๐
๔. หม่อมราชวงศ์พฤทธิสาณ ชุมพล	๑๐,๐๐๐
๕. หม่อมหลวงประอร จักรพันธ์	๑๐,๐๐๐
๖. นายณัฐฤกษ์ฤกษ์ และนางวรรณฤดี วงศ์เจริญ	๖,๕๐๐
๗. นางภารดี ขวัญประเสริฐ และครอบครัว	๖,๕๐๐
๘. นางสาววัลลภา แก้ววิบูลย์พันธ์	๓,๙๐๐
๙. นางเพ็ญสุภาวงศ์ ทิพย์เทียมพงศ์	๒,๖๐๐
๑๐. ครอบครัวหม่อมราชวงศ์ปณิติตย์ จักรพันธ์	๒,๐๐๐
๑๑. นายพิฑูร และนางภัทรลดา พุ่มหิรัญ	๒,๐๐๐
๑๒. พันตำรวจตรี กัมพล และนางสุจิตรา วงษ์สงวน	๒,๐๐๐
๑๓. นางสาวพัสนาพันธ์ ลัภณะยศ	๑,๕๐๐
๑๔. นางปิยะดา ศรียานนท์	๑,๔๐๐
๑๕. นางสาวสายฝน ไกรสมเลิศ	๑,๓๐๐
๑๖. นางสาวสายพันธ์ จาตุรภัทร์	๑,๓๐๐
๑๗. นายชนพงศ์ และนางกัญจนา โกมลวานิช	๑,๓๐๐
๑๘. นางอติติยา จันทมา	๑,๓๐๐
๑๙. นางชาลี สังข์แก้ว	๑,๓๐๐
๒๐. นางนวชร เทพหัสติน ฦ อยู่ธยา	๑,๐๐๐
๒๑. นางสาววัลลภา บันทัดกันท์	๑,๐๐๐
๒๒. นางสาวรัชดาภร ศรศรี	๗๐๐
๒๓. นางชุตินันท์ เดวิสัน	๕๐๐
๒๔. นางสาวปัฐมาภรณ์ เดชะโกศยะ	๕๐๐
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	๑๑๖,๔๐๐

รายงานงบรายรับและรายจ่าย

ประจำปี ๒๕๕๔

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

28th Floor, State Tower
1055/524 Silom Road
Bangkok 10500, Thailand

Tel: 66 2 630 7944
Fax: 66 2 630 7943
www.auditthai.com

รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

เสนอ คณะกรรมการ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2554 และ 2553 งบรายได้และค่าใช้จ่าย สำหรับปี
สิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปี ของ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนาง
เจ้ารำไพพรรณี ซึ่งผู้บริหารของกิจการเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงินเหล่านี้
ส่วนข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งกำหนดให้ข้าพเจ้าต้องวางแผนและ
ปฏิบัติตามเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่า งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่
การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการทดสอบหลักฐานประกอบรายการทั้งที่เป็นจำนวนเงิน และการเปิดเผยข้อมูลในงบ
การเงิน การประเมินความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่กิจการใช้ และประมาณการเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เป็น
สาระสำคัญซึ่งผู้บริหารเป็นผู้จัดทำขึ้นตลอดจน การประเมินถึงความเหมาะสมของการแสดงรายการที่นำเสนอในงบ
การเงินโดยรวม ข้าพเจ้าเชื่อว่าการตรวจสอบดังกล่าวให้ข้อสรุปที่เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการแสดงความเห็นของ
ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2554 และ 2553 ผลการดำเนินงาน สำหรับปี
สิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพ
พรรณี โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

ลงชื่อ.....

(นายหนที หงษ์รัตนอุทัย)

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเลขทะเบียน 2897

บริษัท นที ออดิท ออฟฟิศ จำกัด

1055/524 อาคารเซนต์ทอมัส ชั้น 28

ถนนสีลม แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

22 มีนาคม 2555

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2554 และ 2553

สินทรัพย์

	หมายเหตุ	หน่วย : บาท	
		2554	2553
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด		9,023,073.42	8,496,702.04
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		9,023,073.42	8,496,702.04
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
พันธบัตรรัฐบาล		15,000,000.00	15,000,000.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		15,000,000.00	15,000,000.00
รวมสินทรัพย์		24,023,073.42	23,496,702.04
หนี้สินและเงินกองทุน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้กรมสรรพากร		300.00	300.00
รวมหนี้สินหมุนเวียน		300.00	300.00
รวมหนี้สิน		300.00	300.00
เงินกองทุน			
เงินทุนประเดิม		1,777,777.77	1,777,777.77
เงินทุนการศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ด้านวิทยาศาสตร์		2,094,098.52	2,078,663.99
รวมเงินทุนสะสม		20,150,897.13	19,639,960.28
รวมส่วนของเงินกองทุน		24,022,773.42	23,496,402.04
รวมหนี้สินและเงินกองทุน		24,023,073.42	23,496,702.04

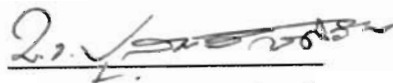
พลเรือเอก
(หม่อมเจ้าปู่สาธ สวัสดิวัตน์)
ประธานกรรมการมูลนิธิฯ

(ม.ล.สุกสิทธ์ ชุมพล)
กรรมการและเหรัญญิก

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
งบแสดงรายรับและค่าใช้จ่าย
สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2554 และ 2553

หมายเหตุ	หน่วย : บาท	
	2554	2553
รายรับ		
เงินบริจาค	116,400.00	151,390.00
ดอกเบี้ยรับ	1,038,206.09	982,946.01
รวมรายรับ	1,154,606.09	1,134,336.01
ค่าใช้จ่าย		
ทุนการศึกษาและเงินบริจาค	670,500.00	1,014,000.00
ค่าสอบบัญชีและเบ็ดเตล็ด	12,970.00	23,730.00
รวมค่าใช้จ่าย	683,470.00	1,037,730.00
รายรับสูงกว่าค่าใช้จ่าย	471,136.09	96,606.01
เงินทุนสะสมยกมาต้นปี	19,639,960.28	19,543,354.27
รายการปรับปรุง	39,800.76	
เงินทุนสะสมยกไป	20,150,897.13	19,639,960.28

พลเรือเอก
(หม่อมเจ้าปวีณา สวัสดิวัตน์)
ประธานกรรมการมูลนิธิฯ

(ม.ล.สุกสิทธิ์ ชุมพล)
กรรมการและற்றுญิก

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2554 และ 2553

1. นโยบายการบัญชีที่สำคัญ

การบันทึกบัญชี ถือเป็นปฏิบัติตามเกณฑ์เงินสด

2. ข้อมูลเพิ่มเติม

2.1 เงินฝากธนาคาร

		หน่วย : บาท	
		2554	2553
บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน	ธนาคารกสิกรไทย สาขาบางกะปิ	18,000.00	(91,377.87)
บัญชีเงินฝากออมทรัพย์	ธนาคารกสิกรไทย สาขาบางกะปิ	3,016,844.80	2,564,969.51
บัญชีเงินฝากประจำ	ธนาคารกสิกรไทย สาขาถนนสาทร	1,536,907.24	1,565,060.57
บัญชีเงินฝากประจำ	ธนาคารไทยพาณิชย์	4,451,321.38	4,458,049.83
	รวม	9,023,073.42	8,496,702.04

2.2 เงินทุนการศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ด้านวิทยาศาสตร์

มูลนิธิฯ ได้รับมอบเงินทุนการศึกษา จำนวนสองล้านบาทถ้วน จากคณะกรรมการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสภาผู้แทนราษฎร เมื่อปี 2537 โดยผู้มอบทุนมีวัตถุประสงค์ให้นำดอกผลของจำนวนเงินข้างต้นมาจัดสรรให้เป็นทุนการศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ที่มีผลการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ดีเด่น

		หน่วย : บาท	
		2554	2553
เงินทุนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์		2,000,000.00	2,000,000.00
ดอกผลเงินกองทุนเพื่อจ่ายเป็นทุนการศึกษา			
ยอดสิ้นปี		78,663.99	75,793.29
บวก ดอกผลรับระหว่างปี		215,434.53	202,870.70
รวม		294,098.52	278,663.99
หัก จ่ายทุนการศึกษาระหว่างปี		(200,000.00)	(200,000.00)
ยอดคงเหลือสิ้นปี		94,098.52	78,663.99
รวมเงินทุนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์		2,094,098.52	2,078,663.99

พลเรือเอก
(หม่อมเจ้าปทุมา สวัสดิวัฒน์)
ประธานกรรมการมูลนิธิฯ

(ม.ล.สุกเกศ ชุมพล)
กรรมการและเหรัญญิก

คณะกรรมการมูลนิธิฯ ปี ๒๕๕๔

ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน
กรรมการกิตติมศักดิ์

พลเอก สำเนา ชูศรี
กรรมการที่ปรึกษา

พลโท แฝ้ว แฝ้วพิษากุล
กรรมการที่ปรึกษา

พลโท สุวิทย์ ชัยประภา
กรรมการที่ปรึกษา

พลตรี กระวี สู้ทัศน์ ณ อยุธยา
กรรมการที่ปรึกษา

พลเรือเอก หม่อมเจ้าปุสธณ สวัสดิวัตน์
ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์หม่อมราชวงศ์ชัชณุสรณ์ สวัสดิวัตน์
รองประธานกรรมการ คนที่ ๑

หม่อมราชวงศ์พฤทธิสถาน ชุมพล
รองประธานกรรมการ คนที่ ๒

พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์
กรรมการ

นายปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ
กรรมการ

หม่อมราชวงศ์ประติมาสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์
กรรมการ

หม่อมราชวงศ์สายสิงห์ ศิริบุตร
กรรมการ

นายสนธิ เตชานันท์
กรรมการ

นางสาวมาลินี สาคริก
กรรมการ

นางปรางทิพย์ ทวีพาณิชย์
กรรมการ

หม่อมราชวงศ์พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิวัตน์
กรรมการ

นางวิกันดา สวัสดิ์บุรี
กรรมการ

คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา
กรรมการ

หม่อมหลวงสุภาสีรี ชุมพล
กรรมการและเหรัญญิก

นายพิฑูร พุ่มหิรัญ
กรรมการและเลขานุการ

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

๑. สนับสนุนการอบรมการศึกษา และให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาที่ขาดสน
๒. สนับสนุนสถาบันการแพทย์ และจัดให้มีการรักษาพยาบาลแก่คนไข้ที่ยากจน
๓. เผยแพร่พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
๔. ร่วมมือ ส่งเสริม และประสานงานกับสถาบันการกุศลอื่น
๕. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

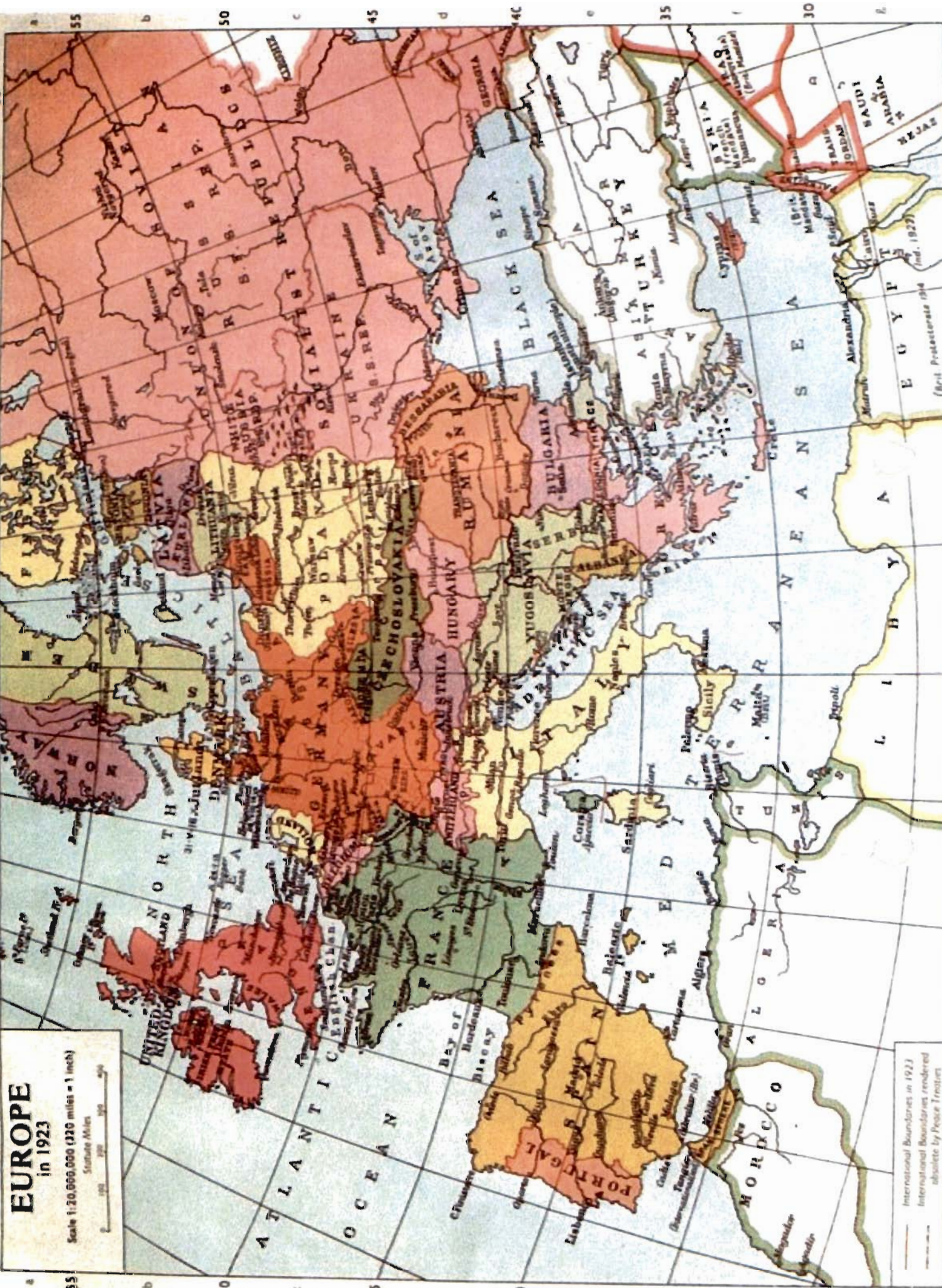
มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เลขที่ ๒
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๓๕๗ ๓๑๕๕, ๐ ๒๓๕๗ ๓๑๕๘ โทรสาร ๐ ๒๓๕๗ ๓๑๙๓

Annual Report for the Year 2011
The King Prajadhipok and Queen Rambhai Barni
Memorial Foundation

The Secretariat of the House of Representatives,
U Thong Nai Road, Bangkok 10300, Thailand.
Tel (662) 357 3155, 357 3158 Fax (662) 357 3193

EUROPE in 1923

Scale 1:20,000,000 (20 miles = 1 inch)
 Statute Miles
 0 50 100 150 200 250

International Boundaries in 1923
 International Boundaries rendered obsolete by Peace Treaties